

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1940:18
HANDELSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE
MED FÖRSLAG ANGÅENDE
KRIGSFÖRSÄKRING AV VISS
LÖSEGENDOM

AVGIVET DEN 11 JULI 1940
AV SÄRSKILT TILLKALLADE
UTREDNINGSMÄN

S T O C K H O L M
1 9 4 0

Statens offentliga utredningar 1940

Kronologisk förteckning

1. Betänkande och förslag angående reglering av församlingsindelningen i Stockholm och revision av den för huvudstaden gällande lagen om församlingsstyrelse. Av T. Wohlin. Heggström. iv, 167 s. E.
2. Betänkande angående omorganisation av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse m. m. Beckman. 77 s. Fö.
3. Betänkande med förslag till åtgärder för befordrande av produktionen å enskilda skogar i vissa delar av Norrland. Marcus. 260 s. Jo.
4. Betänkande med förslag till lag om krigsskadeersättning. Norstedt. 84 s. H.
5. Promemoria med förslag till vissa åtgärder mot missbruk av tryckfriheten. Norstedt. 32 s. Ju.
6. Betänkande angående uppgörelse mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad rörande vissa markfrågor m. m. i Stockholm. Beckman. 154 s. 8 pl. K.
7. Betänkande med förslag till lag med vissa bestämmelser om livförsäkring vid krig m. m. Norstedt. 83 s. H.
8. Betänkande med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 kap. strafflagen m. m. jämte därmed sammanhängande författningar. Norstedt. 130 s. Ju.
9. Betänkande med förslag till kungörelse angående kontroll å handeln med ost samt viss lagstiftning angående korvvaror. Heggström. 72 s. S.
10. Svensk namnbok 1940. V. Petterson. 166 s. Ju.
11. Betänkande med förslag rörande offentliga rätts-hjälpsanstalter. Heggström. 125 s. Ju.
12. Betänkande med utredning och förslag angående inrättande av fritidsreservat för städernas och de tätbebyggda samhällenas befolkning. Beckman. 289 s. S.
13. Statistisk utredning angående förvaltningskostnader m. m. i konkurser. Norstedt. 26 s. Ju.
14. Betänkande och förslag angående förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 1. Beckman. 247 s. K.
15. Betänkande med förslag rörande skärgårdarnas behov av förbättrade kommunikationer. Del 2. Beckman. 134 s. K.
16. Efterfrågan på jordbruksprodukter och dess känslighet för pris- och inkomstförändringar. Av H. Wold. Marcus. 144 s. Jo.
17. Betänkande med förslag till ändrad lagstiftning angående s. k. rattfyleri. Norstedt. 93 s. K.
18. Betänkande med förslag angående krigsförsäkring av viss lösegendom. Norstedt. 60 s. H.

Ann. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1940:18
HANDELSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE
MED FÖRSLAG ANGÅENDE
KRIGSFÖRSÄKRING AV VISS
LÖSEGENDOM

AVGIVET DEN 11 JULI 1940
AV SÄRSKILT TILLKALLADE
UTREDNINGSMÄN

STOCKHOLM 1940
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
402282

STATES OF NEW YORK
OFFICE OF THE COMMISSIONER OF EDUCATION

UNIVERSITY OF THE STATE OF NEW YORK

THE STATE EDUCATION DEPARTMENT

EDUCATION FOR ALL

THE STATE OF NEW YORK

THE UNIVERSITY OF THE STATE OF NEW YORK

THE STATE EDUCATION DEPARTMENT

THE STATE OF NEW YORK

THE UNIVERSITY OF THE STATE OF NEW YORK

THE STATE EDUCATION DEPARTMENT

THE STATE OF NEW YORK

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Skrivelse till Statsrådet och Chefen för Handelsdepartementet.....	5
Förslag till lag om ändrad lydelse av lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigs- skadeersättning	7
Allmän motivering	18
<i>Inledning</i>	18
<i>Verksamhetens omfattning</i>	19
<i>Försäkringsbeståndets uppbyggande</i>	33
<i>Finansieringen</i>	35
<i>Skaderegleringen</i>	38
<i>Organisationen</i>	48
Speciell motivering	51
Särskilt yttrande	57
Bilaga: P. M. ang. lagstiftningen i Finland, Danmark och Norge.....	59

INSTITUTIONAL REPORT

The following table shows the results of the work done during the year 1911-12. The total number of patients treated was 1,234. The number of patients who were cured was 876. The number of patients who were discharged was 1,098. The number of patients who died was 136. The number of patients who were admitted was 1,156. The number of patients who were transferred was 78. The number of patients who were discharged to the hospital was 1,020. The number of patients who were discharged to the community was 78. The number of patients who were discharged to the home was 10. The number of patients who were discharged to the hospital was 1,020. The number of patients who were discharged to the community was 78. The number of patients who were discharged to the home was 10.

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Handelsdepartementet.

Den 26 april 1940 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för handelsdepartementet att *dels* tillkalla högst fem utredningsmän för utredning av frågan om ersättning av krigsskada å viss lösegendom samt uppdraga åt en av utredningsmännen att såsom ordförande leda utredningens arbete, *dels* i mån av behov medgiva, att utredningsmännen finge vid uppdragets fullgörande anlita sakkunniga och experter, *dels ock* förordna sekreterare åt utredningsmännen.

Jämlikt detta bemyndigande tillkallade chefen för handelsdepartementet den 30 april 1940 överdirektören i försäkringsinspektionen fil. doktorn *O. A. Åkesson*, ordföranden i styrelsen för Landsbygdens ömsesidiga brandförsäkringsbolags förening *G. Bylund*, försäkringsdirektörerna *K. Eriksson* och *A. Hellberg* samt docenten fil. doktorn *E. Håstad* att verkställa nämnda utredning. Tillika uppdrogs åt *Åkesson* att i egenskap av ordförande leda utredningsmännens arbete. Vidare förordnades samma dag avdelningschefen hos Svenska Livförsäkringsanstalten Trygg *T. Askelöf* att vara sekreterare hos utredningsmännen. Såsom juridisk sekreterare har extra fiskalen i Svea hovrätt *S. Å. Edling* biträtt vid utredningen.

Utredningen, som påbörjade sitt arbete den 6 maj 1940, får, sedan det samma numera slutförts, vördsamt överlämna sitt betänkande med förslag i ämnet. Då förslaget utmynnar i en väsentlig utvidgning av lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning och därjämte ändring i vissa delar av nämnda lag, har utredningen funnit sig böra i betänkandet intaga lagen i dess helhet i den lydelse den skulle erhålla, därest utredningens förslag godkännas. För att utmärka de av utredningen föreslagna nyheterna i lagen hava dessa i trycket angivits genom kursiv stil.

Stockholm den 11 juli 1940.

O. A. ÅKESSON.

G. BYLUND.

K. ERIKSSON.

A. HELLBERG.

ELIS HÅSTAD.

T. Askelöf. Sven Edling.

The Herr Stenlund och Hjertqvist för deras ständigtvarande

Den 26 april 1940 beströmande kändt blev kisten för handarbetet
medel att dels tillkalla direkt den utställningen för utredning av lagens
om ersättning av krigstjänst och försäkringslag samt utredning av en av de
redningsmanen att såsom redovisande ledit utredningen i detta och i
av detta ändring av utställningsmanen dels som utställnings tillstånd
andra sakkunniga och experter vilka varit förklarade som utställnings-
män.

Jämlikt detta beströmande tillkallade kisten för handarbetet
den 30 april 1940 överklagade i försäkringsutskottet till direktör
O. A. Åkesson, ordförande i styrelsen för Landets hemömsvårdnings-
försäkringsbolags förening i Byland, försäkringsbolags A. Åkesson
och J. Wälberg samt direktör till direktör A. Wälberg till särskilda nämnda
utredning. Tillika utredde till Åkesson att i utredning av utställning för
utställningsmanens arbete. Vidare förklarades sammanlagda utställnings-
hos Svenska Läroföringsnämnden, Uppsala, till utställning för utställning
hos utställningsmanen, som utställning för utställning till utställning
samt för till J. Å. Wälberg till utställning.

Utredningen som påbörjades till utställning den 1940 till utställning
samma nämnda stiftelse utställning för utställning till utställning för utställning
i ämnet. Den förelagda utställning i en särskild utredning av lagen den 21
juni 1940 om utställningsutredning och utställning för utställning
delar av nämnda lag, som utställningen till utställning till utställning
lagen i dess helhet i den utställning den utställning till utställning för
lag godkännas. För att utställning de utställning för utställning till utställning
i lagen hava dessa i utställning nämnda kända till.

Stockholm den 11 juli 1940

O. A. ÅKESSON

K. ÅKERSSON

ELS HASTAD

G. BYLUND

A. HELLBERG

T. ÅKERSSON, Svan Fällning

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning.

1 kap. Inledande bestämmelser.

1 §.

Egendom, som i 2—4 kap. avses, skall vara föremål för statlig krigsförsäkring av innebörd att ersättning för skada i följd av krig, vari riket kommit, skall, i den mån sådan krigsskada ej gottgöres i annan ordning, utgå i den omfattning och på de villkor som i denna lag stadgas.

2 §.

För handläggning av frågor rörande krigsförsäkring enligt denna lag skall finnas en för riket gemensam nämnd (statens krigsskadenämnd).

De föreskrifter, som utöver denna lag erfordras beträffande nämndens organisation och verksamhet, meddelas av Konungen.

2 kap. Krigsskada å fastigheter samt å inventarier och produkter inom jordbruk och trädgårdsskötsel m. m.

3 §.

Med fastighet förstås i denna lag egendom, som omedelbart på grund av lagen den 24 maj 1895 angående vad till fast egendom är att hänföra skall betraktas såsom sådan egendom, så ock byggnad, som icke enligt samma lag är hänförlig till fast egendom.

4 §.

1 m o m. Från bestämmelserna i lagen undantagas:

- a) nationalparker och såsom naturminnesmärken fridlysta områden;
- b) staten tillhörig fastighet, dock att under bestämmelserna i lagen inbegripas staten tillhörig utarrenderad jordbruksfastighet och fastighet, som innehaves med tomträtt eller vattenfallsrätt eller med åborätt eller eljest ständig eller ärftlig besittningsrätt;

c) kommun eller annan menighet tillhöriga allmänna platser, så ock begravningsplatser;

d) kommuns eller annan menighets byggnader för allmän styrelse eller förvaltning ävensom för kultur- eller rättsvård, ordning eller säkerhet, fattigvård, barnavård, sundhetsvård, religionsvård eller undervisning;

e) i jordeboken upptaget fiskeri, varmed äganderätt till grunden ej är förenad, samt frälseränta;

f) främmande stat tillhörig fastighet.

2 m o m. Från bestämmelserna i lagen undantagas ytterligare för allmän trafik avsedd eller upplåten kanal, spårväg eller annan farväg, dock ej järnväg, så ock allmän farled eller allmän flottled jämte till de sålunda undantagna kommunikationsanstalterna hörande, för driftens omedelbara behov avsedda byggnader, anläggningar och markområden.

3 m o m. Gäller enligt bestämmelse i 1 eller 2 mom. lagen ej för byggnad, vare lag samma beträffande tomtområde, som hör till byggnaden.

4 m o m. Därest värdet av byggnad eller med varandra sammanhängande byggnader, som äro uppförda å mark för vilken byggnadsägaren enligt kommunalskattelagen icke är skattskyldig, understiger 500 kronor, vare *bestämmelserna i detta kapitel* ej tillämpliga å byggnaden eller byggnaderna.

5 §.

Ersättning enligt detta kapitel utgår för krigsskada å dels fastighet, varå *bestämmelserna i kapitlet* vid skadans inträffande äga tillämpning, dels lösa inventarier, levande och döda, avsedda för jordbruk eller trädgårds-skötsel å sådan fastighet, dels å fastigheten förvarade jordbruks- och trädgårdsprodukter, som utvunnits å eller äro avsedda för fastigheten eller fastighet som är i sambruk med denna, dels ock å fastigheten förvarade, därstädes eller å sambrukad fastighet avverkade skogsprodukter.

Äro produkter, som i första stycket sägs, under transport från den fastighet, där de förvarats, eller hava de förflyttats därifrån på grund av i vederbörlig ordning meddelad föreskrift, skall i ersättningshänseende så anses som om produkterna alltjämt förvarades å fastigheten.

6 §.

För bestämmande av ersättning skall värdering av krigsskadorna verkställas enligt grunder, som Konungen fastställer.

7 §.

Ersättning utbetalas efter krigets slut å tid, som Konung och riksdag bestämma, krigsskadenämnden obetaget att av medel som för ändamålet må komma att ställas till förfogande, när skäl därtill äro, helt eller delvis utbetala ersättning tidigare.

Å ersättningsbelopp, som ej utbetalts sex månader från krigets slut, äger

ersättningsberättigad från utgången av nämnda tid åtnjuta ränta efter räntefot, som Konungen bestämmer.

8 §.

Överstiger värdet av samtliga krigsskador, som avses i detta kapitel, jämte ränta samt med verksamheten förbundna kostnader vad som beräknas inflyta i krigsskadebidrag jämlikt 10 §, skall ersättning utgå med belopp som svarar mot den beräknade bidragssumman efter avdrag av kostnaderna.

9 §.

I fråga om rätt till utfallande ersättningsbelopp skall, där ej nedan annorlunda stadgas, i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad enligt lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal gäller beträffande brandförsäkring.

Avser ersättningen krigsskada å fast egendom, som besväras av sökt eller beviljad inteckning för fordran, vare egendomens ägare utan hinder av inteckningen berättigad att själv uppbära ersättningen, där denna ej överstiger en tiondel av egendomens vid tidpunkten för skadans inträffande gällande taxeringsvärde eller, därest sådant saknas, det värde krigsskadenämnden bestämmer. Är ersättningen större, skall i tillämpliga delar gälla vad som stadgas i lagen den 8 april 1927 om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal.

Vad i andra stycket sägs om inteckningshavare gälle ock den, som för ogulden köpeskilling äger fordran med förmånsrätt, som avses i 11 kap. 2 § jordabalken.

Har någon för fordran inteckning i tomträtt eller vattenfallsrätt, och avser ersättningen krigsskada å byggnad, som utgör tillbehör till tomträtten eller vattenfallsrätten, skola bestämmelserna i andra stycket äga motsvarande tillämpning.

10 §.

Till gäldande av ersättning jämte ränta och kostnader skall efter krigets slut sedan Konungen därom förordnat för kalenderår erläggas bidrag för fastighet, varå *bestämmelserna i detta kapitel* vid årets ingång äga tillämpning (k r i g s s k a d e b i d r a g).

Bidrag utgår med högst en halv procent för år av fastighetens värde, dock under högst tio år.

Såsom fastighets värde anses dess taxeringsvärde. Saknas sådant, skall fastighetens värde fastställas i den ordning Konungen bestämmer.

11 §.

1 m o m. Skyldighet att erlægga bidrag åligger, där icke i 2 mom. annorlunda stadgas, fastighetens ägare.

Såsom ägare anses jämväl den, vilken innehar fastighet med fideikommissrätt eller eljest utan vederlag besitter fastighet på grund av testamenteriskt förordnande.

2 m o m. I ägares ställe bidragsskyldig är den, som innehar fastighet med åborätt, tomträtt eller vattenfallsrätt, innehavare av så kallad ofri tomt i stad samt den, som eljest innehar fastighet med ständig eller ärftlig besittningsrätt.

Skall avkastning utöver husbehovet av skog å sådan fastighet författningsenligt helt eller delvis tillkomma allmän fond eller inrättning, är denna att anse såsom fastighetens innehavare, såvitt angår fastighetens skogsvärde.

Där beträffande fastighet, som innehaves med åborätt eller eljest med ständig eller ärftlig besittningsrätt, innehavaren på grund av denna sin rätt icke äger utöver husbehovet tillgodogöra sig avkastning av skog å fastigheten, vare han icke bidragsskyldig i avseende å skogsvärde.

3 m o m. Bidragsskyldigheten skall bedömas med hänsyn till förhållandena vid ingången av det år bidraget avser. Har fastighet därefter övergått till ny ägare eller innehavare, skall denne anses såsom ägare eller innehavare av fastigheten vid först angivna tidpunkt, därest han författningsenligt skolat för året mantalsskrivas för fastigheten.

12 §.

Konungen eller myndighet, som Konungen förordnar, äger, när särskilda skäl därtill äro, meddela befrielse helt eller delvis från skyldighet att erlägga bidrag.

13 §.

Staten svarar för bidrag, för vilket jämlikt 12 § befrielse meddelats.

Staten skall jämväl vidkännas vad i ersättning må hava utbetalts utöver det belopp, med vilket ersättning till följd av stadgandet i 8 § skolat utgå.

14 §.

För bidrag, som skall utgå för fast egendom och erläggas av den, som innehaft egendomen med äganderätt eller ock med fideikommissrätt eller eljest på grund av testamente, äger staten lika rätt i egendomen som för avgäld av fast egendom, varom i 17 kap. 6 § handelsbalken sägs.

Bidrag i övrigt utgår med samma förmånsrätt, som jämlikt 17 kap. 12 § andra stycket handelsbalken tillkommer kommunalutskylder.

15 §.

Påföring av bidrag skall verkställas av den, som har att debitera kronoutskylder.

Angående besvär över påföring av bidrag gäller vad om besvär över fel vid debitering av kronoutskylder är stadgat.

Bidrag uppbäras och redovisas i sammanhang med kronouppbörderna.

3 kap. Krigsskada å varor och maskiner.

16 §.

Ersättning enligt detta kapitel utgår för krigsskada å följande egendom, såframt den är eller, beträffande egendom under transport, omedelbart före transportens början varit brandförsäkrad i svenskt försäkringsbolag eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket samt rätt till ersättning för egendomen icke föreligger enligt 5 §, nämligen:

a) varor, varmed avses handelsvaror ävensom råämnen, materialier, under arbete varande och färdigt fabrikat jämte emballage i eller för fabrik, annan industriell inrättning eller hantverk, *dock ej fartyg under byggnad*;

b) maskiner, varmed avses maskiner, transmissioner, inventarier, ledningar, reservdelar och förbrukningsartiklar i eller för fabrik, annan industriell inrättning eller hantverk ävensom till enskild järnväg hörande rullande materiel och för driften erforderliga förbrukningsartiklar.

Ersättning utgår jämväl för krigsskada å fartyg under byggnad å varv, såframt egendomen är brandförsäkrad i svenskt försäkringsbolag eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket; och skola samtliga å varje särskilt varv under byggnad varande fartyg, som här avses, efter krigsskadenämndens avgörande hänföras till antingen a) varor eller b) maskiner. Beträffande fartyg under byggnad skall med brandförsäkring förstås jämväl försäkring mot brandskada, som meddelats i form av sjöförsäkring.

Har egendom, som avses i denna paragraf, på grund av i vederbörlig ordning meddelad föreskrift förflyttats till annan plats än den i försäkringsavtalet angivna, skall utan hinder därav ersättning utgå för krigsskada å egendomen.

17 §.

Vid bestämmandet av ersättningsbeloppet samt i fråga om rätten till nämnda belopp skall så anses som om ersättningen vore grundad på brandförsäkringsavtalet för egendomen.

18 §.

Ersättning utbetalas å tid som krigsskadenämnden för varje särskilt fall bestämmer.

Å ersättningsbelopp, som ej utbetalts en månad från det anmälan om skadan jämte redogörelse enligt 35 § andra stycket kommit nämnden till handa, äger ersättningsberättigad från utgången av nämnda tid åtnjuta ränta efter räntefot, som Konungen bestämmer.

19 §.

Avgift för försäkringen å varor skall utgöra en för alla varor lika stor del av brandförsäkringsbeloppet. Avgiften skall av krigsskadenämnden faststäl-

las till belopp, som svarar mot den risk försäkringen är avsedd att täcka samt med verksamheten förbundna kostnader.

20 §.

Avgift för försäkringen å maskiner skall utgöra en för alla maskiner lika stor del av brandförsäkringsbeloppet. Avgiften skall bestämmas av krigsskadenämnden och utgå till dess nödiga medel influtit för täckande av ersättningar samt med verksamheten förbundna kostnader. Den må för tid kriget varar ej sättas till högre belopp än en procent för år av brandförsäkringsbeloppet.

21 §.

Skyldighet att erlägga avgift åligger den för brandförsäkringspremien betalningspliktige.

Har denne, innan krigsförsäkringen trätt i tillämpning, å annan överlåtit egendom, som brandförsäkringen avser, äge han av den nya ägaren utkräva erlagd avgift, såvitt ej den nya ägaren på grund av brandförsäkring, som han själv tagit, är pliktig att erlägga avgift för egendomen.

22 §.

Avgift uppbäres i den ordning krigsskadenämnden bestämmer.

Det åligger svenskt *försäkringsbolag* och utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva *försäkringsrörelse* här i riket att i den utsträckning nämnden beslutar och mot ersättning, som Konungen bestämmer, biträda vid debitering och uppbörd av avgifterna.

23 §.

Förmenar någon, att avgift påförts honom obehörigen eller med oriktigt belopp, äger han för erhållande av rättelse göra framställning därom hos krigsskadenämnden inom en månad efter det han erhållit meddelande om avgiften.

24 §.

Indrivning av avgift må, om så erfordras, verkställas i den ordning, som för indrivning av resterande kronoutskylder är stadgad.

4 kap. Krigsskada å viss lös egendom.

25 §.

1 mom. Ersättning enligt detta kapitel utgår, där ej bestämmelsen i 3 mom. till annat föranleder, för krigsskada å lös egendom med de i 2 mom. angivna undantag, såframt egendomen är brandförsäkrad eller, vad angår fartyg och dess tillbehör, sjöförsäkrad i svenskt försäkringsbolag eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket.

Förflyttas egendom, som här avses, i syfte att undgå krigsskada till annan plats än den i försäkringsavtalet angivna, skall utan hinder därav ersättning utgå för krigsskada å egendomen.

2 m o m. Från bestämmelserna i detta kapitel undantagas:

a) lös egendom, som avses i 5 §;
 b) egendom, som enligt 16 § är att hänföra till varor eller maskiner;
 c) fartyg (båt, pråm), som nyttjas till handelssjöfart eller resandes fort-skaffande eller till annat ändamål, som med handelssjöfarten äger gemenskap, såsom bogsering, isbrytning, bärgnings- eller dykeriföretag, så ock fiskefartyg, som har en dräktighet av tjugu registerton eller därutöver, jämte sålunda undantagna fartygs tillbehör;

d) luftfartyg;

e) penningar, aktier, obligationer och andra fordringsbevis;

f) smycken, ädla stenar och äkta pärlor.

3 m o m. Försäkringstagare vare berättigad att från krigsförsäkringen undantaga egendom, beträffande vilken han ingått avtal om försäkring, såframt han före krigets utbrott gör skriftlig anmälan därom hos försäkringsgivaren.

26 §.

Ersättning skall, med beaktande av vad nedan stadgas, bestämmas till belopp, som skolat utgå, därest ersättningen varit grundad på det för egendomen gällande brand- eller sjöförsäkringsavtalet, med avdrag av fem procent av försäkringsbeloppet.

För personlig lösegendom, som är avsedd att förvaras å en och samma plats, skall såsom högsta försäkringsbelopp anses 50 000 kronor.

Har i avtalet försäkringsgivaren förbundit sig att till fullo ersätta uppkommen förlust i den mån denna täckes av försäkringsbeloppet eller har viss självrisk fastställts, skall ersättningsbeloppet bestämmas utan hänsyn till vad avtalet sålunda innehåller. Skulle villkor i avtalet i något fall leda till uppenbar obillighet i fråga om ersättning för krigsskada, må det kunna jämkas eller lämnas utan avseende.

27 §.

Ersättning utbetalas efter krigets slut å tid, som krigsskadenämnden för varje särskilt fall bestämmer, nämnden obetaget att, när skäl därtill äro, av medel, som för ändamålet må komma att ställas till förfogande, helt eller delvis utbetala ersättning tidigare.

Å ersättningsbelopp, som ej utbetalts sex månader från krigets slut, äger ersättningsberättigad från utgången av nämnda tid åtnjuta ränta efter räntefot, som Konungen bestämmer.

28 §.

Överstiger sammanlagda ersättningsbeloppet enligt 26 § med ränta samt med verksamheten förbundna kostnader vad som beräknas inflyta i avgifter

jämlikt 30 §, skall ersättning utgå med belopp som tillsammans med ränta härd svarar mot den beräknade avgiftssumman efter avdrag av kostnaderna.

Är sådant fall för handen, varom i första stycket sägs, skall beträffande annan egendom än personlig löseegendom ersättningsbeloppet utgöra så stor del av ersättningsbeloppet enligt 26 § som svarar mot förhållandet mellan å ena sidan avgiftssumman efter avdrag av kostnaderna och å andra sidan det sammanlagda ersättningsbeloppet enligt 26 § med ränta. I fråga om personlig löseegendom skall nedsättning av ersättningsbeloppet enligt 26 § på så sätt göras beroende av försäkringsbeloppet att nedsättningsprocenten (storleken av nedsättningen i procent av ersättningsbeloppet enligt 26 §) ökas med 0.4 enheter för varje tusen kronor av försäkringsbeloppet till och med 50 000 kronor.

29 §.

I fråga om rätt till utfallande ersättningsbelopp skall så anses som om ersättningen vore grundad på brand- eller sjöförsäkringsavtalet för egendomen.

30 §.

1 m o m. Till gäldande av ersättning jämte ränta och kostnader skall efter krigets slut erläggas avgift av envar, som under kriget eller del därav varit betalningspliktig för brand- eller sjöförsäkringspremie för krigsförsäkrad egendom (krigsförsäkringstagare).

Avgiften skall för envar krigsförsäkringstagare utgöra lika stor del av det högsta under kriget för honom gällande brand- eller sjöförsäkringsbeloppet för egendomen, dock att såsom högsta försäkringsbelopp för personlig löseegendom, som är avsedd att förvaras å en och samma plats, skall anses 50 000 kronor. Är vid försäkring å personlig löseegendom ej särskilt försäkringsbelopp angivet för smycken, ädla stenar eller äkta pärlor, skall försäkringsbeloppet för egendomen i dess helhet läggas till grund för avgiftens bestämmande.

Avgiften må ej överstiga två procent av det till grund för avgiften liggande försäkringsbeloppet eller, såframt Konungen därom förordnar, den större del av försäkringsbeloppet, som erfordras för att den beräknade avgiftssumman efter avdrag av kostnaderna skall uppgå till tre fjärdedelar av sammanlagda ersättningsbeloppet enligt 26 § med ränta, i varje fall dock högst tre procent av försäkringsbeloppet.

2 m o m. Skulle till följd av bestämmelserna i 1 mom. flera krigsförsäkringstagare vara skyldiga att erlägga avgift för en och samma egendom, må krigsskadenämnden, när skäl därtill äro, meddela befrielse helt eller delvis från skyldighet att erlägga avgift.

3 m o m. Har krigsförsäkringstagare, innan krigsförsäkringen trätt i tillämpning, å annan överlåtitt egendom, som brand- eller sjöförsäkringen avser, äge han av den nya ägaren utkräva erlagd avgift, såvitt ej den nya äga-

ren på grund av försäkring, som han själv tagit, är pliktig att erlägga avgift för egendomen.

31 §.

Avgift uppbäres å tid krigsskadenämnden bestämmer, dock att avgift, där denna ej överstiger två procent av det till grund för avgiften liggande försäkringsbeloppet, skall hava erlagts inom två år från krigets slut samt eljest inom tre år från denna tidpunkt.

32 §.

Staten skall vidkännas vad i ersättning må hava utbetalts utöver det belopp, med vilket ersättning till följd av stadgandet i 28 § skolat utgå.

33 §.

Vad i 22—24 §§ är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande försäkring enligt detta kapitel.

5 kap. Gemensamma bestämmelser.

34 §.

Har i vederbörlig ordning meddelad föreskrift, vars iakttagande är ägnat att förebygga eller begränsa krigsskada, åsidosatts, må ersättning för sådan skada åtnjutas endast om och i den mån skadan, efter vad antagas må, skulle hava inträffat även om föreskriften blivit iakttagen. Framgår av omständigheterna, att underlåtenheten icke kan läggas den till last, som haft att tillse att föreskriften iaktogs, vare den utan inverkan å ersättningsrätten.

35 §.

Krigsskada skall anmälas hos krigsskadenämnden inom tre månader efter erhållen kännedom om skadan. Göres ej sådan anmälan, bortfaller rätten till ersättning, därest underlåtenheten ej kan anses ursäktlig. I varje fall förloras denna rätt, om anmälan ej inkommit till nämnden inom ett år efter krigets slut.

Vid anmälan skall, såvitt möjligt, fogas av trovärdiga personer bestyrkt redogörelse för den skadade egendomens beskaffenhet före skadan samt skadans art och omfattning.

36 §.

Värdering av krigsskada å fastighet skall verkställas efter krigets slut å tid krigsskadenämnden bestämmer, nämnden obetaget att föranstalta om värdering tidigare, därest skäl därtill anses föreligga. Krigsskada i övrigt skall värderas snarast möjligt efter det anmälan om skadan inkommit.

37 §.

Värderingen skall, utom i fall som avses i 41 §, verkställas av en eller flera värderingsmän. Över värderingen skall upprättas skriftligt utlåtande, vilket utan dröjsmål skall tillställas krigsskadenämnden. Avskrift av utlåtandet skall av nämnden i rekommenderat brev med allmänna posten översändas till den, som anmält skadan.

38 §.

Förmenar den, som anmält skadan, att i värderingsutlåtandet skadan upptagits till för lågt belopp eller att värderingen i övrigt är oriktig, äger han att, inom en månad från den dag avskrift av utlåtandet till honom översänts, till krigsskadenämnden inkomma med påminnelser och därvid foga den ytterligare utredning, han vill åberopa.

39 §.

Till utredning av ärende angående ersättning må vid allmän underrätt höras vittnen och sakkunniga. Genom rättens eller domarens försorg skola krigsskadenämnden och den, som anmält skadan, kallas till förhöret.

40 §.

Krigsskadenämnden fastställer ersättningsbelopp, som skola utgivas. Därvid må nämnden ej beräkna skada till lägre värde än det, som upptagits i värderingsutlåtandet, utan att tillfälle beretts den, som anmält skadan, att yttra sig i ärendet.

Nämnden äger, innan ersättningsbelopp fastställs, besluta om provisorisk reglering helt eller delvis av inträffad skada.

41 §.

Därest krigsskadenämnden beträffande skada av mindre omfattning finner tillräcklig utredning angående skadans värde föreligga, oaktat värdering ej verkställts på sätt i 37 § stadgats, må nämnden avgöra ärendet utan sådan värdering. Därvid må nämnden ej beräkna skadan till lägre värde än det som yrkats utan att tillfälle beretts den, som anmält skadan, att yttra sig i ärendet.

42 §.

I krigsskadenämndens beslut rörande ersättning skola deltaga minst tre ledamöter, av vilka åtminstone en skall hava utövat domarämbete.

Beträffande sådant beslut skall gälla vad allmän lag stadgar angående omröstning till dom. Mot ledamot gälla samma jäv som i rättegångsbalken stadgas i fråga om domare.

43 §.

Krigsskadenämndens beslut skall vara slutgiltigt; dock vare den, som ej åtnöjes med nämndens beslut i fråga om vem rätten till krigsskadeersättning skall tillkomma eller rörande fråga huruvida eller i vad mån, vid tillämpning av 17, 21, 26 eller 30 §, kan å brand- eller sjöförsäkringsavtal grundas rätt till ersättning eller skyldighet att erlägga avgift, berättigad att instämma sin talan till domstol inom en månad från det han fick meddelande om beslutet.

44 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av krigsskadenämnden.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Allmän motivering.

Inledning.

Inom den privata egendomsförsäkringen tillämpas allmänt sådana försäkringsvillkor, att ersättning ej utgår för skada, som uppkommer i följd av krig, vilket förhållande föranlett staten att i viss utsträckning meddela försäkring mot krigsrisk. Med stöd av lagen den 10 mars 1939 (nr 68) om statlig krigsförsäkring m. m. och därtill hörande följdförfattningar meddelar sålunda statens krigsförsäkringsnämnd frivillig transportförsäkring mot krigsrisk. Handelsflottan, fiskerinäringens fartyg och redskap samt varor under transport kunna i denna ordning i viss utsträckning erhålla erforderligt försäkringsskydd. Vissa andra slag av egendom skola enligt lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning obligatoriskt vara föremål för statlig krigsförsäkring av innebörd att ersättning för skada i följd av krig, vari riket kommit, skall, i den mån sådan krigsskada ej gottgöres i annan ordning, utgå i den omfattning och på de villkor som i lagen stadgas. Sistnämnda verksamhet, som skall träda i funktion först i och med att vårt land råkar i krig, skall handhavas av en särskild nämnd, statens krigsskadenämnd, och omfatta dels, med vissa undantag, fast egendom, dels varulager, dels maskiner och andra inventarier inom jordbruk, trädgårdsskötsel, industri och hantverk, dels ock i viss utsträckning jordbruks- och trädgårdsalster samt skogsprodukter.

Vid remissbehandlingen av det betänkande med förslag till lag om krigsskadeersättning (Statens off. utr. 1940: 4), som den 7 februari 1940 avgivits av krigsskadeutredningen och som legat till grund för den sedermera utfärdade lagen i ämnet, framhölls från olika håll önskvärdheten av skydd mot krigsskada jämväl för andra grupper av egendom än dem som omfattades av förslaget. Vid remiss den 19 april 1940 till lagrådet av ett inom handelsdepartementet överarbetat förslag till lag om krigsskadeersättning anförde föredragande departementschefen i yttrande till statsrådsprotokollet, att han till fullo beaktade vikten av att frågan om krigsskadeersättning för personliga lösören vunno en tillfredsställande lösning, men att frågan icke kunde avgöras utan särskild utredning. Det vore hans avsikt att föreslå, att sådan utredning komme till stånd samt att denna finge omfatta ej blott personliga lösören utan överhuvud taget lös egendom, som icke i annan ordning kunde krigsskadeersäkras. Den i ett par yttranden väckta frågan om skydd för motorfordon finge därvid tagas under omprövning.

Den 26 april 1940 utverkade statsrådet och chefen för handelsdepartementet Kungl. Maj:ts tillstånd att tillkalla särskilda utredningsmän för verk-

ställande av den sålunda antydda utredningen och anförde därvid såsom direktiv för utredningsmännens arbete i huvudsak följande.

Skydd mot krigsskada för löseegendom, som icke omfattades av förslaget till lag om krigsskadeersättning eller av redan gällande lagstiftning på området, torde lämpligen böra anordnas på frivillighetens väg. Hur spørsmålet bäst skulle lösas måste bliva föremål för särskild utredning. Även om det härvid skulle visa sig svårt och måhända oöverkomligt att beträffande egendom, varom här vore fråga, genom försäkring skapa full trygghet i ekonomiskt hänseende för uppkommande krigsskador, torde de risker, vilka vore förbundna med det nuvarande försäkringslösa tillståndet, dock kunna avsevärt mildras. Förslagsvis syntes följande grunder kunna övervägas: försäkringstagarna erlade från krigets början viss försäkringsavgift; skadereglering ägde rum först efter krigets slut; försäkringstagarna erhöle ersättning för lidna skador i den mån de influtna försäkringsavgifterna visade sig förslå därtill. Utredningen borde emellertid hava frihet att arbeta efter de linjer, som den kunde finna mest ändamålsenliga. I första hand borde undersökas, huruvida en krigsförsäkring av ifrågavarande slag skulle kunna ordnas genom de enskilda försäkringsbolagens försorg. Vore denna väg oframkomlig, finge statens medverkan tagas under övervägande. En fullmaktslagstiftning, liknande den som gällde beträffande transportförsäkring mot krigsrisk, syntes för sådant fall tänkbar.

Verksamhetens omfattning.

Med utgångspunkt från ovan återgivna direktiv har det för utredningen i första hand gällt att överväga, vilka slag av lös egendom som böra omfattas av den ifrågasatta försäkringsverksamheten. Då utredningen enligt direktiven principiellt skall taga sikte på all löseegendom, som ej ingår i den obligatoriska krigsskedeförsäkringen och för vilken ej heller försäkring mot krigsrisk kan erhållas hos statens krigsförsäkringsnämnd, torde det för bedömande av den nämnda frågan vara nödvändigt att klarlägga omfattningen av å ena sidan den obligatoriska försäkringen och å andra sidan krigsförsäkringsnämndens verksamhet.

Enligt 5 § lagen om krigsskadeersättning skall ersättning utgå för krigsskada å *dels* fastighet, varå lagen vid skadans inträffande äger tillämpning, *dels* lösa inventarier, levande och döda, avsedda för jordbruk eller trädgårdsskötsel å sådan fastighet, *dels* å fastigheten förvarade jordbruks- och trädgårdsprodukter, som utvunnits å eller äro avsedda för fastigheten eller fastighet, som är i sambruk med denna, *dels* ock å fastigheten förvarade, därstädes eller å sambrukad fastighet avverkade skogsprodukter. Ersättning för krigsskada å dylika produkter utgår, även om de vid skadans inträffande äro under transport från den fastighet, där de förvarats, eller om de hava förflyttats därifrån på grund av i vederbörlig ordning meddelad föreskrift.

Enligt 16 § samma lag skall vidare ersättning för krigsskada utgå för föl-

jande egendom, såframt den är eller, beträffande egendom under transport, omedelbart före transportens början varit brandförsäkrad i svenskt försäkringsbolag eller utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket samt rätt till ersättning icke föreligger enligt 5 §, nämligen:

a) *varor*, varmed avses handelsvaror ävensom råämnen, materialier, under arbete varande och färdigt fabrikat jämte emballage i eller för fabrik, annan industriell inrättning eller hantverk;

b) *maskiner*, varmed avses maskiner, transmissioner, inventarier, ledningar, reservdelar och förbrukningsartiklar i eller för fabrik, annan industriell inrättning eller hantverk ävensom till enskild järnväg hörande rullande materiel och för driften erforderliga förbrukningsartiklar.

Har sådan egendom på grund av i vederbörlig ordning meddelad föreskrift förflyttats till annan plats än den i brandförsäkringsavtalet angivna, skall utan hinder därav ersättning utgå för krigsskada å egendomen.

Statens krigsförsäkringsnämnd äger, som förut nämnts, rätt att å statens vägnar meddela transportförsäkring mot krigsrisk. Transportförsäkring är dels sjöförsäkring och dels annan transportförsäkring. Med sjöförsäkring förstås enligt lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal försäkring mot fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes under sjötransport. Omfattar försäkring jämte sjöfara tillika annan fara, som står i samband med transporten, skall försäkringen i sin helhet anses såsom sjöförsäkring. Såsom sjöförsäkring anses även försäkring, som hänför sig till fartyg, vilket är upplagt eller befinner sig å slip eller eljest är stillaliggande, eller till varor i sådant fartyg. Sjöförsäkringen omfattar, såvida ej i lag eller avtal särskilt undantag gjorts, varje slag av fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes. Annan transportförsäkring än sjöförsäkring omfattar, såvida ej i lag eller avtal särskilt undantag gjorts, varje slag av fara, för vilket det försäkrade intresset utsättes under transporten.

Krigsförsäkringsnämndens rätt att meddela transportförsäkring mot krigsrisk är emellertid på visst sätt begränsad. Enligt 3 § i kungl. kungörelse den 3 september 1939 med närmare föreskrifter angående tillämpningen av lagen den 10 mars 1939 om statlig krigsförsäkring m. m. må nämligen sådan försäkring beviljas allenast när så prövas vara av väsentlig betydelse för tillförseln av förnödenheter eller eljest för vidmakthållande av handel eller annan näring. I överensstämmelse härmed har nämnden intill mitten av april månad 1940 meddelat:

1) kaskoförsäkring av fartyg för viss resa eller för viss tid, ävensom under hamnliggande i svensk eller utländsk hamn eller ort;

2) sjöförsäkring av varor under import eller export, ävensom under transport mellan svenska hamnar;

3) försäkring av varor under import eller export vid transport med järnväg och därtill ansluten färjförbindelse;

4) försäkring av fiskefartyg och därtill hörande fiskredskap;

5) kaskoförsäkring av flygplan för viss resa eller viss tid;

6) försäkring av varor under transport med flygplan samt försäkring av post och värdepost; samt

7) försäkring av nybyggnader för svensk räkning på utländska varv.

Under 2) nämnd försäkring träder i kraft, då varan befinner sig ombord på ett sjögående fartyg, och gäller tills den lossats över sidan från ett sjögående fartyg i den sista lossningshamnen eller tills 15 dagar förflutit från midnatt det dygn, då det sjögående fartyget säkert förankrats eller förtöjts i den sista lossningshamnen.

Vid under 3) nämnd försäkring börjar krigsförsäkringsnämndens (statens) ansvar vid *import*, när godset emottages av vederbörande trafikförvaltning för befordran till den i försäkringsbrevet angivna bestämmelseorten, och vid *export*, när godset lämnar Sverige. Nämndens ansvar upphör vid *import*, när godset ankommer till Sverige, och vid *export*, när det av vederbörande trafikförvaltning utlämnas till mottagaren eller dennes ombud i bestämmelseorten.

Vid försäkring enligt 1) gäller det särskilda villkoret, att försäkringen icke omfattar skada, förlust eller kostnad, som kan uppkomma därigenom att Sverige råkar i krig, dock att, därest fartyget vid den tidpunkt, då krigstillstånd inträffar, befinner sig på resa eller i hamn, tillhörande land, med vilket Sverige råkat i krig, försäkringen omfattar ovan undantagna skada, förlust eller kostnad intill dess fartyget ankommit till svensk eller neutral hamn, under förutsättning att befälhavaren sedan han erhållit kännedom om krigsbrottet snarast möjligt söker uppnå dylik hamn.

Då under förra hälften av april månad i år faran för att även vårt land skulle bli indraget i det pågående stormaktskriget blev mera överhängande än förut, anordnade krigsförsäkringsnämnden en särskild krigsbrottsförsäkring av fartyg, avsedd att automatiskt träda i kraft, därest Sverige skulle råka i krig, och omfattande ansvar för materiell skada å fartyg, som befinner sig i svensk eller med Sverige icke krigförande lands hamn eller i svenskt farvatten. Denna försäkring gäller under en tid av 30 dagar efter krigsbrottet. Efter utgången av denna tid komma av nämnden meddelade krigsförsäkringar att omfatta även den nu ifrågakvarande risken.

Försäkringen av fiskefartyg och -redskap löper för en månad i sänder och omfattar numera även skada i följd av att Sverige råkar i krig. Sådan försäkring har meddelats huvudsakligen å större fiskefartyg å västkusten med ett försäkringsvärde av cirka 20 000 kronor eller mera. I något enstaka fall har försäkring dock meddelats ned till ett värde av 5 000 kronor.

Av de kategorier lösegendom, som i större eller mindre usträckning beröras av den obligatoriska krigsskadeförsäkringen eller den frivilliga försäkringen genom statens krigsförsäkringsnämnd, står för närvarande i huvudsak följande egendom utan försäkringskydd mot krigsskada resp. utan möjlighet till sådant skydd, nämligen:

a) varulager inom grossist- och detaljhandeln samt inom industri- och hantverk, därest de icke äro i vanlig ordning brandförsäkrade;

b) maskinuppsättningar m. m. inom industri och hantverk ävensom till

enskild järnväg hörande rullande materiel och för driften erforderliga förbrukningsartiklar, därest sådan egendom ej är brandförsäkrad;

c) importvaror från den tidpunkt, då krigsförsäkringsnämndens ansvar upphör, vilket sker i samband med varans ankomst till riket, och till dess varan införlivats med ett brandförsäkrat varulager.

Helt utanför såväl den obligatoriska krigsskadeförsäkringen som krigsförsäkringsnämndens verksamhet stå bland annat följande grupper av lösegendom, nämligen:

d) lösegendom, som tillhör staten, primärkommuner, församlingar, lands- ting, vägdistrikt eller andra menigheter och som ej är att hänföra till varor eller maskiner enligt lagen om krigsskadeersättning;

e) inventarier, som tillhöra stiftelser av olika slag, privatskolor eller andra liknande inrättningar;

f) affärs- och kontorsinventarier inom industri, hantverk eller handels- verksamhet;

g) lösegendom inom annan affärs- eller företagarverksamhet, såsom bank- eller försäkringsväsen, restaurangrörelse, teater- eller biografverksamhet m. m.;

h) inventarier och utrustning för utövande av s. k. fria yrken, exempelvis läkar- eller tandläkaryrket;

i) personligt lösöre;

k) mindre fiskefartyg och -båtar jämte fiskredskap;

l) motorbåtar och andra mindre båtar, huvudsakligen avsedda för nöjes bruk; samt

m) motorfordon, som ej äro att hänföra till inventarier för jordbruksdrift eller trädgårdsskötsel, varor eller maskiner enligt lagen om krigsskadeersättning.

Även annan lösegendom än den ovan uppräknade, som ej är eller kan bliva försäkrad mot krigsskada, förefinnes säkerligen, men den gjorda inventeringen torde dock omfatta all den egendom, som är av egentligt intresse i förevarande sammanhang.

Vad angår under a) nämnd egendom, kan denna vinna anslutning till den obligatoriska krigsskadeförsäkringen genom att brandförsäkring tecknas å densamma, varför — med visst undantag — särskilda åtgärder beträffande egendom av ifrågavarande art ej torde behöva övervägas.

Det åsyftade undantaget hänför sig till fartyg under byggnad. Med den bestämning av begreppet varor, som givits i 16 § första stycket a) i lagen om krigsskadeersättning, komma uppenbarligen sådana fartyg att ingå under detta begrepp. Krigsskadeutredningen torde hava utgått ifrån, att sådan egendom i regel är brandförsäkrad och sålunda skulle komma att ingå i den obligatoriska varuförsäkringen. Enligt nu inhämtade upplysningar tecknas emellertid å fartyg under byggnad oftast sjöförsäkring, avseende tiden från kölsträckningen till och med provturen, trots att de risker försäkringen avser att täcka enligt försäkringsavtalslagen ej äro att hänföra till sjöförsäk-

ringens område. Även här föreligger givetvis den möjligheten att genom tecknandet av brandförsäkring vinna anslutning till den obligatoriska krigsskadeförsäkringen, men det kan starkt ifrågasättas, om en sådan lösning är lämplig. Varuförsäkringen är avsedd att finansieras genom förskottsavgifter, vilka skola uttagas för korta tidsperioder och så avpassas, att jämvikt upprätthålles mellan inkomster och utgifter. Då fartyg under byggnad kunna representera värden till många miljoner kronor, för vilka risken för totalförstöring är tämligen stor, skulle ett medtagande av dem i varuförsäkringen kunna förorsaka våldsamma kastningar i riskförloppet och därmed även i premienivån. Med hänsyn härtill är det enligt utredningens mening lämpligare, att de större fartygsbyggena inordnas under maskinförsäkringen, vilken i händelse av en mera omfattande skadegörelse skall i viss utsträckning finansieras genom efterskottsavgifter efter krigets slut. Mindre fartyg under byggnad, vari utredningen inbegriper även motor-, segel- och roddbåtar, torde däremot utan olägenhet, såsom krigsskadeutredningen tänkt sig, kunna liksom andra produkter av industriell verksamhet eller hantverk ingå i varukollektivet.

För avgörandet av frågan vilka fartygsbyggen som skola ingå i varuförsäkringen och vilka som skola hänföras till maskinförsäkringen kunna olika regler tänkas. Exempelvis kunde föreskrivas, att fartyg under byggnad, som i färdigt skick representerar ett värde överstigande visst belopp, skall samordnas med maskinkollektivet. På grund av att å ett och samma varv kunna emottagas beställningar såväl å smärre nybyggnader som å miljonbyggen, skulle emellertid en sådan regel leda till en i praktiken svår genomförbar uppdelning av samma varvs produktion. Den enklaste lösningen av frågan torde därför vara att hänföra samtliga nybyggnader å varv, som i allmänhet bygga fartyg representerande större värden, till maskinförsäkringen. Det synes lämpligen böra få ankomma på krigsskadenämnden att för varje särskilt varv avgöra, huruvida dess produktion skall vara krigsskadeförsäkrad inom varu- eller inom maskinförsäkringen. Utredningen föreslår sådan ändrad lydelse av 16 § lagen om krigsskadeersättning som erfordras för genomförandet av den här förordade omläggningen.

Som ovan nämnts äro åtminstone de större fartygsbyggena i regel ej försäkrade i brandförsäkringsbolag utan skyddade mot brandrisken genom sjöförsäkring. Med nuvarande bestämmelser i lagen om krigsskadeersättning torde de därför, om man bygger på den i praxis tillämpade gränsdragningen mellan brandförsäkring och sjöförsäkring, icke komma att omfattas av den obligatoriska krigsskadeförsäkringen, såvida ej särskild brandförsäkring tecknas, vilket ofta skulle medföra ett överflyttande helt eller delvis av civilförsäkringen från ett försäkringsbolag till ett annat. Då det ej kan ligga i statens intresse att genom lagstiftningen rörande krigsförsäkring giva anledning till icke i och för sig påkallade ändringar i bestående förhållanden på civilförsäkringens område, har utredningen vidare funnit sig böra föreslå sådan lydelse av 16 § nyssnämnda lag, att lagen blir tillämplig å fartyg under byggnad även för det fall att de äro sjöförsäkrade. Av visst intresse

i detta sammanhang såsom belysande i fråga om behovet av en ändring på nu förevarande punkt av lagen om krigsskadeersättning må nämnas, att krigsförsäkringsnämnden i avvaktan på en eventuell lagändring öppnat möjlighet för beredande av temporärt skydd mot krigsskada å sådana fartyg genom att medgiva försäkring inom den förut omnämnda krigsutbrottsförsäkringen, som avser en tid av 30 dagar från den tidpunkt, då Sverige eventuellt blir indraget i krig.

Beträffande ej krigsskadeförsäkrad egendom av ovan under b) upptagen art må framhållas, att frågan om utsträckande av krigsskadeförsäkringen till sådan egendom var föremål för uppmärksamhet under remissbehandlingen av krigsskadeutredningens förslag och vid den därefter följande överarbetningen och prövningen av lagförslaget hos Kungl. Maj:t och riksdagen. Utredningen har vid sådant förhållande ansett sig sakna anledning att till fortsatt diskussion upptaga denna fråga.

Importvaror äro för tid, som är angiven under punkt c) ovan, ej försäkrade mot krigsskada. Formella hinder torde emellertid ej möta mot att krigsförsäkringsnämnden utsträcker den av nämnden meddelade varuförsäkringen till att omfatta jämväl transporten inom riket till det varulager, för vilket den är avsedd och där den genom den obligatoriska krigsskadeförsäkringen erhåller fortsatt skydd mot krigsskada. Enligt vad utredningen inhämtat har krigsförsäkringsnämnden under övervägande att på dylikt sätt utsträcka sin varutransportförsäkring, varför denna fråga torde kunna lämnas åsido i nu förevarande sammanhang.

Vad angår staten tillhörig lösegendom må erinras, att statsmakterna med avseende å försäkring av statsegendom i princip intagit den ståndpunkten, att staten skall stå självrisk och sålunda vara sin egen försäkringsgivare. Vid sådant förhållande saknas uppenbarligen anledning att i den nu ifrågasatta krigsskadeförsäkringen medtaga egendom, som tillhör staten. Något uttryckligt undantagsstadgande för sådan egendom har dock ej upptagits i utredningens lagförslag. På skäl, som finnas anförda vid behandlingen av frågan om försäkringsbeståndets uppbyggande, har utredningen nämligen funnit det nödvändigt att knyta krigsskadeförsäkringen till förefintligheten av försäkring mot civil brandskada, och som följd av statens nyssnämnda ståndpunkt i fråga om försäkring kommer då praktiskt taget all statsegendom att stå utanför krigsskadeförsäkringen. Skulle i enstaka undantagsfall brandförsäkring hava tecknats å staten tillhörig egendom, som därigenom kunde komma att tillföras även krigsskadeförsäkringen, synes detta icke i och för sig vara förenat med några olägenheter. Utredningen har sålunda i förevarande avseende funnit sig böra följa samma linje, som av statsmakterna godkänts med avseende å den obligatoriska krigsskadeförsäkringen av varor och maskiner.

Beträffande övrig under punkt d) nämnd egendom, d. v. s. egendom, som tillhör kommuner av olika ordning och andra menigheter av skilda slag, ligger frågan om tillhörighet till krigsskadeförsäkringen annorlunda till. Den egendom det här förnämligast gäller torde vara inventarier och utrustning för sjukvårdsinrättningar, ålderdomshem, skolor, kyrkor och församlingslokaler m. m. samt för allmän styrelse och förvaltning. Sådan egendom torde i allmänhet vara brandförsäkrad och skulle därför genom krigsskadeförsäkringens anknytning till brandförsäkringen kunna bli försäkrad för krigsskada, därest icke ett särskilt undantagsstadgande införes beträffande egendom av nu ifrågavarande art. Det synes böra övervägas, huruvida skäl föreligga för ett dylikt undantagsstadgande eller icke. Klart är å ena sidan, att det icke kan vara rimligt att låta varje kommun för sig svara för den förlust, som kan uppkomma genom egendomsförstörelse i följd av krig, och att därför en utjämning av kostnaderna mellan de kommunala enheterna måste komma till stånd. Å andra sidan må framhållas, att från lagen om krigsskadeersättning hava undantagits kommuns eller annan menighets byggnader för allmän styrelse eller förvaltning ävensom för kultur- eller rättsvård, ordning eller säkerhet, fattigvård, barnavård, sundhetsvård, religionsvård eller undervisning. Då frågan om ersättning för krigsskada å sådana byggnader ställts på framtiden, kan det måhända synas egendomligt, om motsvarande spörsmål beträffande den lösa egendom, som inrymmes i byggnaderna, nu ordnas försäkringsvägen. Vid bedömandet av denna fråga måste emellertid uppmärksammas anledningen till att de kommunala fastigheterna för allmän styrelse eller förvaltning m. m. ej inrymts under lagen om krigsskadeersättning. Krigsskadeutredningen framhöll härutinnan, att starka skäl uppenbarligen talade för att medtaga de ifrågavarande kommunala byggnaderna. Kostnaderna för ersättandet av fastighetsskadorna skulle emellertid bestridas genom uttagandet av en statlig fastighetsskatt för alla av lagstiftningen berörda fastigheter, och en dylik skattskyldighet skulle säkerligen ej kunna upprätthållas för kommunernas vidkommande. Att de kommunala byggnader, varom här är fråga, ej medtogos, berodde sålunda på, att man ej ville övervältra kostnaderna för ersättandet av krigsskador å dessa byggnader på övriga fastighetsägare. I fråga om den lösa egendomen skola däremot enligt utredningens förslag kostnaderna för krigsförsäkringen bestridas genom uttagande efter krigets slut av särskilda försäkringsavgifter och beträffande dessa avgifter torde man ej ha samma anledning räkna med ett upphävande av kommunernas betalningskyldighet som med avseende å den nyssnämnda statliga fastighetsskatten.

Emellertid kunna även andra skäl anföras emot ett medtagande i krigsskadeförsäkringen av den kommunernas lösa egendom, som är avsedd för samma ändamål som de från lagen om krigsskadeersättning undantagna kommunala fastigheterna. Inom utredningen har sålunda framhållits, att det samhällsekonomiskt vore riktigast att ej i förväg träffa avgörande, huruvida och i vilken utsträckning krigsskada å det allmänna tillhörig egendom skall ersättas. Om exempelvis en skola eller ett ålderdomshem med tillhörande in-

ventarier förstördes genom ett bombangrepp, vore det ingalunda säkert att det skulle vara ändamålsenligt att ersätta den förstörda egendomen med ny. Med hänsyn till den sedan ett antal år pågående koncentrerings och rationaliseringen av folkskoleväsendet eller till den avfolkning av ålderdomshemmen, som på sina håll ägt rum under senare år, kunde det mycket väl tänkas, att skadan icke i och för sig vållade något avbräck i den ifrågavarande samhälleliga verksamheten, och då funnes ej heller anledning att afhjälpa den materiella skada som uppkommit. Lika väl som denna synpunkt — även om den ej blivit åberopad såsom motiv för lagstiftningen — beträffande den fasta egendomen blivit tillgodosedd genom att kommunernas ifrågavarande byggnader undantagits från lagen om krigsskadeersättning, borde jämväl frågan om ersättning för krigsskada å den lösa egendomen ställas på framtiden.

Utredningen har för egen del ej velat taga bestämd ställning till nu berörda spörsmål med hänsyn bland annat till att utredningen ej sammansatts med tanke på ett dylikt ställningstagande. I lagtexten har emellertid något undantag ej gjorts för den kommunala egendom, varom här är fråga.

I anslutning till de direktiv, som givits för krigsskadeutredningens arbete, uttalade denna, att samhällets beredskapsåtgärder av den art, varom här är fråga, borde begränsas till att tillgodose livsviktiga allmänna intressen. I direktiven för nu förevarande utredning har emellertid även det privata ägareintresset givits ett betydande utrymme, vilket kommit till uttryck därigenom att utredningen skall avse all lös egendom, som ej är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om krigsskadeersättning eller kan försäkras hos statens krigsförsäkringsnämnd. Anledning torde därför ej föreligga att från försäkringsskydd mot krigsskada utesluta någon av de grupper av egendom, som ovan upptagits under punkt e)—m) eller annan förefintlig lös-egendom, som ej kan hänföras till någon av dessa grupper. Utredningen har då närmast haft att överväga, huruvida all den egendom, varom fråga är, lämpligen kan och bör sammanföras till ett försäkringskollektiv eller om på grund av egendomens art eller andra orsaker särskilda anordningar böra vidtagas för vissa slag av egendom. Den sistnämnda utvägen torde ej böra tillgripas utan verkligt bärande skäl, då det uppenbarligen är av yttersta vikt, att förvaltningsapparaten göres så enkel som det överhuvud taget är möjligt.

De grupper av egendom, som upptagits under punkt d)—i) ovan, äro i stort sett av så ensartad natur, att de utan olägenhet torde kunna sammanföras i ett kollektiv. Då som förut nämnts anslutningen till krigsskade-försäkringen enligt förslaget skall vara grundad på förefintligheten av försäkring mot civil brandskada och vidare egendom av nu nämnd art, bortsett från egendom som tillhör staten, i regel är brandförsäkrad, torde man ha anledning räkna med, att anslutningen till verksamheten skall bliva av tillfredsställande omfattning. Den enda grupp, inom vilken brandförsäkring

saknas i nämnvärd utsträckning, torde vara gruppen »personligt lösöre». Den som ej har sitt lösöre brandförsäkrat kan emellertid genom tecknande av brandförsäkring bliva delaktig av krigsskadeförsäkringen, och det kan enligt utredningens mening icke anses vara ett oskäligt krav, att den som vill hava försäkringskydd mot krigsskada å sitt lösöre jämväl skyddar det mot civil brandrisk.

I fråga om affärs- och kontorsinventarier inom industri, hantverk eller handelsverksamhet skulle kunna ifrågasättas att i stället samordna dem med den obligatoriska krigsskadeförsäkringen av varor och maskiner. De förra tjäna ju samma ändamål som de senare, nämligen att upprätthålla produktion och varudistribution, och äro även i stor utsträckning nödvändiga för detta ändamål. Då utredningen det oaktat stannat för att medtaga de ifrågavarande inventarierna i den frivilliga lösegendomsförsäkringen, har detta främst varit beroende på att inom såväl varu- som maskinförsäkringen inträffade krigsskador alltid skola helt ersättas, vilken princip enligt utredningens mening ej bör tillämpas beträffande inventarierna för den händelse skadegörelsens omfattning överstiger viss gräns. Även den omständigheten, att varuförsäkringen skall finansieras med förskottsavgifter för tämligen korta tidsperioder, vilka avgifter komma att medföra en höjning av varupriserna under kriget, har vid bedömandet av förevarande fråga tillmätts viss vikt, i det att det ansetts önskvärt, att denna prisstegring ej skärpes genom att nya försäkringsobjekt, som ej omsättas samtidigt med varorna, tillföras varuförsäkringen. Slutligen torde det ej sällan vara förenat med svårigheter att avgöra, huruvida egendom, varom här är fråga, rätteligen skulle hänföras till varu- eller maskinkollektivet.

Beträffande fiskefartyg och fiskredskap kunna olika vägar för krigsförsäkringens anordnande tänkas. Formella hinder torde — såsom även framhållits under förarbetena till lagen om krigsskadeersättning — ej föreligga för att skydd mot krigsskada, åtminstone i viss utsträckning, beredes för sådan egendom genom försäkring hos statens krigsförsäkringsnämnd enligt lagen om statlig krigsförsäkring m. m. Krigsförsäkringsnämnden meddelar även såsom förut nämnts försäkring å större fiskefartyg med tillhörande redskap. För närvarande torde emellertid praktiskt taget all egendom av nu ifrågavarande art, avsedd för fiske i Bottenhavet och i Östersjön samt för insjöfiske, stå utan möjlighet att erhålla försäkringskydd mot krigsskada. Detsamma gäller i huvudsak beträffande kustfisket å västkusten. Krigsförsäkringsnämndens verksamhet på detta område torde i stort sett vara inskränkt till försäkring av fartyg, som användas för högsjöfiske. Utredningen hyser dock den uppfattningen, att föga skulle stå att vinna genom att öppna möjlighet för försäkring genom krigsförsäkringsnämnden även av mindre fiskefartyg och -båtar jämte redskap. Nämndens verksamhet bygger på helt frivillig anslutning med anmälan till försäkring från veder-

börandes sida, och med hänsyn dels till en säkerligen förefintlig allmän obenägenhet att i tid vidtaga skyddsåtgärder — speciellt om detta är förenat med särskilda kostnader — mot risker, som man normalt ej behöver räkna med och i varje fall hoppas ej skola uppkomma, och dels till att stora delar av fiskarbefolkningen leva under så inskränkta förhållanden, att de anse sig ej kunna komma ut med de erforderliga krigsförsäkringspremierna, torde man ha grundad anledning befara, att anslutningen till en försäkring av här antydd art skulle bliva mycket liten och sålunda syftet med anordningen förfelas. Enligt vad utredningen inhämtat hyser även krigsförsäkringsnämnden mycket starka betänkligheter mot att utvidga sin verksamhet till att omfatta jämväl mindre fiskefartyg och -båtar jämte fiskredskap.

Ej heller ett inordnande under den av utredningen för annan lösegendom föreslagna krigsskadeförsäkringen torde innebära, att skydd av tillfredsställande omfattning komme att beredas den egendom, varom här är fråga. I mycket stor utsträckning är nämligen denna egendom icke brandförsäkrad. På grund av utredningsuppdragets brådskande natur har det icke varit möjligt att närmare undersöka frekvensen av brandförsäkring av fiskebåtar och fiskredskap, men med stöd av inhämtade underhandsupplysningar har utredningen ansett sig kunna utgå ifrån, att minst hälften är oförsäkrad. På grund härav har utredningen övervägt, huruvida icke skäl föreligga att överge tanken på krigsskadeförsäkring för mindre fiskefartyg och -båtar jämte tillhörande fiskredskap och i stället bereda hjälp åt ägare av krigsskadad sådan egendom genom understöd av statsmedel. Det må erinras, att ersättning för större redskapsförluster hittills i viss omfattning beretts fiskarbefolkningen genom statsmedel och ett anlitande av denna utväg jämväl då fråga gäller krigsskada kan synas särskilt motiverat med hänsyn till fiskerinäringens stora betydelse för landets livsmedelsförsörjning under krigstid. En betydande olägenhet med en sådan anordning är emellertid, att det torde vara oundvikligt att inom en dylik hjälpverksamhet i större eller mindre utsträckning tillämpa behovsprincipen. Följden härav bleve måhända, att den ekonomiskt bättre ställda delen av fiskarbefolkningen, vilken kanske som regel har sin egendom brandförsäkrad och sålunda skulle kunna vinna anslutning till den av utredningen föreslagna lösegendomsförsäkringen, bleve ställd utan möjlighet att erhålla ersättning för krigsskada å båtar och redskap. Utredningen har därför, trots att en fullt tillfredsställande lösning av frågan ej därmed vinnes, funnit sig böra föreslå, att brandförsäkrad egendom av förevarande art inrymmes under samma försäkringskollektiv som förut här behandlad egendom. Samtidigt öppnas då även möjlighet för ägare av icke brandförsäkrade båtar och redskap att genom tecknande av brandförsäkring vinna anslutning till krigsskadeförsäkringen. I den mån det ur allmän synpunkt kan anses önskvärt, att ersättning för krigsskada utöver vad som följer av utredningens förslag beredes fiskarbefolkningen, torde den ovan antydda understödslinjen böra av statsmakterna övervägas.

Vad sålunda anförts hänför sig huvudsakligen till de mindre fiskebåtarna. Beträffande de större tala däremot olika skäl för att någon ändring ej bör

vidtagas däri, att skydd mot krigsskada — såväl före som efter ett Sverige berörande krigsutbrott — beredes genom försäkring hos statens krigsförsäkringsnämnd. Bland annat gäller i fråga om dessa fartyg, att de på tider, som av en eller annan anledning ej lämpa sig för havsfiske, i ej ringa utsträckning nyttjas för handelssjöfart, vilken verksamhet den statliga transportförsäkringen ju i främsta rummet är avsedd att skydda mot krigsskada. Överhuvud taget torde den tekniskt-administrativa apparat, varöver krigsförsäkringsnämnden förfogar, bättre lämpa sig för omhänderhavandet av krigsförsäkringen för de större fiskefartygen än en organisation för krigsskadeförsäkring av lösegendom i allmänhet.

Om denna ståndpunkt godkännes, måste emellertid fixeras, i vilka fall krigsförsäkringen av fiskebåtar skall omhänderhavas av statens krigsförsäkringsnämnd och när försäkringen skall vara anknuten till motsvarande försäkring av annan lösegendom. För bedömandet av nu berörda spörsmål vore det givetvis av stor vikt att äga kännedom om de synpunkter på frågan, som kunna finnas företrädade bland fiskarena själva och inom deras organisationer. På grund av den korta tid, som stått utredningen till buds, har det emellertid icke varit tänkbart att härutinnan inhämta erforderliga upplysningar. Efter överläggning med representanter för statens krigsförsäkringsnämnd har utredningen i sitt lagförslag upptagit en bestämmelse, att från den av utredningen föreslagna krigsskadeförsäkringen skola vara undantagna fiskefartyg med dräktighet av lägst 20 registerton. För sådana fartyg skulle då krigsriskerna kunna täckas genom försäkring hos krigsförsäkringsnämnden. Utredningen förutsätter emellertid samtidigt, att av frågan intresserade organisationer på fiskerinäringens område komma att beredas tillfälle att yttra sig över utredningens förslag och att synpunkter, som därvid framkomma, kunna föranleda en annan gränsdragning än den i utredningens lagförslag angivna.

Parentetiskt må här anmärkas, att den omständigheten, att ett för fiske avsett fartyg under den storleksgräns, som kan komma att fastställas, endast tillfälligtvis användes i fraktfart, icke synes böra föranleda att fartyget rubriceras såsom handelsfartyg (jfr sid. 31) och därför uteslutes från den av utredningen föreslagna krigsskadeförsäkringen för lösegendom.

I detta sammanhang torde frågan om fiskredskapen böra ytterligare något beröras. Den krigsförsäkring, som för närvarande meddelas av krigsförsäkringsnämnden, omfattar som förut nämnts även fiskredskap. Vid försäkring av visst fiskefartyg skall, på sätt nämnden föreskriver, upprättas förteckning över de redskap försäkringen skall avse, och ersättning för krigsskada å dessa redskap utgår såväl då redskapen finnas ombord å fartyget eller användas för fiske som då de äro förvarade i land. Utan anknytning till fartyget kan emellertid ägaren hava både den krigsriskförsäkrade redskapen och annan redskap försäkrade mot civil brandskada. Då den av utredningen föreslagna lösegendomsförsäkringen bygger på förefintligheten av civil brandförsäkring, föreligger här uppenbarligen möjligheten för dubbelförsäkring, i det att samma redskap kan vara försäkrad hos krigsförsäkringsnämnden och sam-

tidigt ingå i löselegdomsförsäkringen. Med avseende å båda de ifrågavarande försäkringssätten gäller emellertid, att de äro frivilliga, och man torde då, med hänsyn till att det här rör sig om större fiskefartyg, med vilka fiskerinäringen bedrivs i mera affärsmässig form, antingen som enskild företagarverksamhet i större skala eller som kooperativ verksamhet, kunna utgå ifrån att ägaren av fartyget eller intressenterna för att undvika dubbelförsäkring antingen avhålla sig från att i försäkringen hos krigsförsäkringsnämnden medtaga redskap eller ock vidtaga de åtgärder, som enligt utredningens förslag erfordras för att den hos nämnden krigsförsäkrade redskapen ej skall komma att ingå i den allmänna löselegdomsförsäkringen.

Vad härefter angår motorbåtar och andra mindre båtar (punkt 1) ovan), som ej äro att hänföra till fiskebåtar, gäller att en del äro försäkrade mot brandskada genom försäkring i brandförsäkringsbolag under det att för andra skydd mot brandskada och eventuellt andra färemoment ordnats genom sjöförsäkring hos bolag, som meddela sådan försäkring. I betydande utsträckning äro de emellertid, särskilt då fråga gäller roddbåtar, helt oförsäkrade. Då sådana båtar, varom här är fråga, i huvudsak endast tillgodose enskilda intressen, föreligger enligt utredningens mening ej anledning att i förevarande avseende sträcka sig längre än i fråga om annan löselegdom, d. v. s. att möjligheten att vinna anslutning till krigsskadeförsäkringen skall vara beroende av förefintligheten av vanlig civilriskförsäkring. På grund av att sistnämnda försäkring i fråga om motor- och segelbåtar kanske i lika stor utsträckning är tecknad i sjöförsäkringsbolag som i brandförsäkringsbolag — såvitt utredningen kunnat finna ger hittillsvarande lagtillämpning icke någon direkt ledning för uppdragandet av en bestämd gräns mellan å ena sidan sjöförsäkring, om denna omfattar endast brandrisk, och å andra sidan brandförsäkring — torde det för att undvika att på grund av formalia uppnå ett otillfredsställande resultat vara nödvändigt att i krigsskadeförsäkringen inbegripa jämväl de båtar, som genom sjöförsäkring skyddats mot civil brandrisk. Enligt vad utredningen inhämtat, torde endast ett mycket begränsat antal sjöförsäkringsbolag meddela försäkring å mindre båtar, varför en sådan anordning icke torde komma att i nämnvärd mån tynga förvaltningen av krigsskadeförsäkringen.

Om på dylikt sätt möjligheten att vinna anslutning till här ifrågavarande krigsskadeförsäkring jämväl anknytes till förefintligheten av sjöförsäkring, måste emellertid tillses, att man ej griper in på områden, som naturligt falla inom ramen för statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet, d. v. s. på handelssjöfartens område. Utredningen har tillsammans med representanter för krigsförsäkringsnämnden övernått olika alternativ för en gränsdragning, såsom att till grund för densamma lägga fartygens dräktighet eller i fråga om maskindrivna fartyg maskinstyrkan. Ingen av dessa vägar eller en kombination av dem torde emellertid leda till en tillfredsställande lösning, emedan, hur gränserna än läggas, en del fall uppkomma, då fartyg, som borde försäkras hos statens krigsförsäkringsnämnd, komma att inrym-

mas under den nu föreslagna försäkringsverksamheten och tvärtom. Bästa sättet att lösa gränsdragningsfrågan har därför synts vara att här undantaga handelsfartyg med den bestämning av detta begrepp, som givits i § 2 mom. 1 förordningen den 12 juni 1936 angående befäl å svenska handelsfartyg m. m., d. v. s. fartyg, som nyttjas till handelssjöfart eller resandes fortskaffande eller till annat ändamål, som med handelssjöfarten äger gemenskap, såsom bogsering, isbrytning, bärgnings- eller dykeriföretag. Sådana fartyg — och, bortsett från fiskefartyg med lägst 20 registertons dräktighet, endast sådana — skulle då alltid, oberoende av storleken, mottagas till försäkring hos statens krigsförsäkringsnämnd. Även om vid den praktiska tillämpningen av en sådan regel viss tveksamhet kan uppstå i en del fall, torde den dock öppna möjlighet för en rationell gränsdraging på ifrågavarande område.

Vad slutligen beträffar motorfordon (punkt m) ovan) talar såväl det allmännas intresse, då ju trafiken med motorfordon numera fyller en utomordentligt viktig samhällelig uppgift på kommunikationsväsendets område, som det enskilda ägareintresset för, att anordningar träffas för beredande av försäkringsskydd mot krigsskada å sådana fordon. Ej ringa vikt torde även böra tillmätas den omständigheten, att motorfordonsbeståndet i viss utsträckning utgör säkerhet för kreditgivning av automobilfirmor och banker. Frågeställningen har därför för utredningen huvudsakligen varit, huruvida motorfordonen utan alltför stora olägenheter kunna medtagas i den allmänna lösegendomsförsäkringen eller om de, på grund av den särställning de i olika avseenden otvivelaktigt intaga i förhållande till annan lösegendom, böra hänföras till ett särskilt försäkringskollektiv.

Beträffande motorfordon kan man vänta, att de under krig i stor utsträckning komma att rekvireras av staten, som då blir direkt ersättningskyldig för inträffade skador i de fall, då äganderätten ej övergått till staten, och att det icke rekvirerade fordonsbeståndet till mycket väsentlig del kommer att vara försatt ur bruk på grund av brist på drivmedel. Det sistnämnda kommer framför allt att bliva fallet med avseende å privata personautomobiler, under det att ej rekvirerade lastautomobiler, omnibussar och persontrafikbilar i större omfattning torde komma att bibehållas i drift för upprätthållande av nödvändig varudistribution och personbefordran. De under kriget garagerade och i samband därmed oftast avregistrerade motorfordonen torde i det avseende, varom här är fråga, icke i något mera väsentligt avseende skilja sig från annan lösegendom utom för det fall att fordonet kommer till användning vid eventuell evakuering. Annorlunda förhåller det sig med de fordon som bibehållas i trafik. Det torde ligga i öppen dag, att dessa fordon — i varje fall inom områden, som på ett eller annat sätt beröras av krigsoperationerna — såsom transportmedel löpa större risk än annan lösegendom att råka ut för direkt skadegörelse genom krigshandlingar, exempelvis bombfällning eller beskjutning. På grund av att skaderisken för dessa fordon, i motsats till vad fallet är med avseende å annan lösegendom, i regel icke är beroende enbart av yttre omständigheter utan även av rent personliga egen-

skaper såväl hos den som framför och manövrerar fordonet som hos andra fordonsförare, måste det vidare uppkomma särskilda svårigheter att avgöra, huruvida en inträffad skada skall anses såsom krigsskada och sålunda ersättas av krigsförsäkringsgivaren eller icke. Dessa svårigheter torde framför allt komma att göra sig gällande beträffande vagnskada. Har ägaren till fordonet detsamma icke civilriskförsäkrat för samtliga förekommande färemoment, vilket i mycket stor utsträckning är fallet, måste den omständigheten, att han, om krigsskada föreligger, kan utfå ersättning men eljest icke, giva anledning till intressekonflikter mellan ägaren och krigsförsäkringsgivaren.

På grund av nu berörda omständigheter har den tanken uppkommit, att svårigheterna i stort sett skulle kunna undvikas, om sådana anordningar träffades, att överensstämmelse i fråga om omfattningen komme att råda mellan civilförsäkringen och krigsskadeförsäkringen. Att lämpa den sistnämnda efter civilförsäkringen torde vara uteslutet, då det knappast kan anses rimligt att i ett fall utbetala ersättning för krigsskada av viss art och i ett annat fall icke, beroende av civilförsäkringens omfattning. Vill man lösa frågan efter en sådan linje är det därför nödvändigt att lagstiftningsvägen föreskriva, att samtliga krigsskadeförsäkrade motorfordon skola vara civilriskförsäkrade för alla de färemoment krigsskadeförsäkringen omfattar. För att förebygga svårlösta intressekonflikter mellan å ena sidan civilförsäkrings- och å andra sidan krigsförsäkringsgivaren borde då också såväl civil- som krigsförsäkringen meddelas av samma försäkringsgivare. En sådan lösning av frågan skulle emellertid innebära ett så radikalt ingrepp i bestående rättsförhållanden på civilförsäkringens område, att utredningen — utan att hava närmare undersökt de rättsliga förutsättningarna för ett dylikt ingrepp — för sin del icke ansett sig böra föreslå en anordning av nu antydd innebörd enbart i syfte att undvika speciella svårigheter i samband med skaderegleringen.

Det ovan antydda förhållandet, att risken för krigsskada kan förutsättas vara större för motorfordon i trafik än för annan lösegendom, torde ej heller böra föranleda tillskapandet av ett särskilt försäkringskollektiv för sådana fordon, då ju genom den redan antagna lagen om krigsskadeersättning den principen torde få anses knäsat, att man i fråga om risken för krigsskadegörelse och i samband därmed skyldigheten att erlægga avgifter för krigsförsäkringen ej kan genom en förhandslagstiftning få till stånd en differentiering, som efter krigets slut visar sig motsvara förhållandena sådana de framträtt under kriget. Utredningen har därför efter övervägande av olika uppslag på nu ifrågavarande område — och efter att hava rådgjort med representanter för de större organisationerna bland motorfordonsägarna — funnit sig böra i sitt lagförslag i krigsförsäkringsavseende sammanföra motorfordonen med lösegendom i allmänhet. Då enligt inhämtade upplysningar 80 à 90 % av det värde, som representeras av det sammanlagda motorfordonsbeståndet i riket, är försäkrat mot brandskada, torde man kunna utgå ifrån att utredningens förslag kommer att medföra, att behovet av krigsskadeförsäkring av motorfordon kommer att bli tillgodosett.

Vad ovan anförts rörande olika slag av lös egendom, som ej ingår i den obligatoriska krigsskadeförsäkringen och som ej heller kan erhålla försäkring mot krigsskada hos statens krigsförsäkringsnämnd, kan sammanfattas sålunda.

1. I fråga om varor för förädling eller försäljning — varmed dock ej här avses fartyg under byggnad — bör endast den åtgärden vidtagas, att krigsförsäkringsnämnden utvidgar sin transportförsäkring av importvaror till att även omfatta transporten från den ort, där varan inkommer till riket, till det varulager, för vilket den är avsedd.

2. Fartyg under byggnad böra, oberoende av om risken för brandskada täckts genom försäkring hos brandförsäkrings- eller sjöförsäkringsbolag, inrymmas under den obligatoriska krigsskadeförsäkringen, och bör det ankomma på statens krigsskadenämnd att för varje särskilt varv avgöra, om dess produktion skall hänföras till varuförsäkringen eller maskinförsäkringen.

3. För fiskefartyg med en dräktighet av 20 registerton eller däröver och eventuellt därtill hörande fiskredskap bör krigsskaderisken täckas genom försäkring hos statens krigsförsäkringsnämnd.

4. I fråga om annan lös egendom bör anordnas särskild krigsskadeförsäkring enligt här nedan framlagda förslag.

I detta sammanhang bör framhållas, att krigsförsäkringsnämndens verksamhet för närvarande till betydande del omfattar krigsförsäkring av varor under transport från en svensk hamn till en annan. Enligt lagen om krigsskadeersättning gäller emellertid, att varor i denna lags bemärkelse automatiskt ingå i den obligatoriska försäkringen under tid, då de befinna sig under transport från ett brandförsäkrat varulager. Denna grundläggande bestämmelse för den obligatoriska varuförsäkringen medför uppenbarligen, att krigsförsäkringsnämnden i och med att Sverige råkar i krig kommer att upphöra med denna gren av sin verksamhet.

Försäkringsbeståndets uppbyggande.

En nödvändig förutsättning för att den ifrågasatta krigsskadeförsäkringen för lösegendom skall kunna fylla sin uppgift är att anslutningen till försäkringen blir tillräckligt stor. Ur denna synpunkt vore en obligatorisk försäkring den närmast till hands liggande lösningen. Utredningsdirektiven gå emellertid i detta avseende tämligen bestämt ut på, att verksamheten bör bygga på frivillig anslutning.

Utredningen har då i första hand haft att överväga konsekvenserna av att härutinnan följa vid frivillig försäkring sedvanliga regler med personlig anmälan av den, som önskar att få sin egendom krigsskadeförsäkrad. Det torde ligga i öppen dag, att en sådan anordning måste medföra förvaltningsbestyr av mycket stora mått. Om — såsom utredningen förutsätter — lösegendomsförsäkringen kommer att tillgodose ett allmänt utbrett intresse, måste man räkna med att antalet ansökningar om försäkring kan komma

att överstiga miljontalet. Arbetet med ansökningarnas registrering och utfärdandet av särskilda försäkringsbrev, vilka ej torde kunna undvaras vid en efter här antydda linjer uppbyggd frivillig försäkringsverksamhet, måste koncentreras på en mycket kort tid, och även om man för ändamålet anlitar de existerande försäkringsbolagens organisationer, finnes det — bland annat på grund av de omfattande inkallelserna till militärtjänst — stark anledning befara, att de nödvändiga förvaltningsuppgifterna ej skulle låta sig bemästras.

För att säkerställa försäkringens genomförande måste därför enligt utredningens mening andra vägar anlitas. Utredningen föreslår sålunda, att lös-egendomsförsäkringen grundas på förefintligheten av vanlig brandförsäkring eller i vissa fall sjöförsäkring på det sättet, att den försäkrade egendomen automatiskt tillföres krigsskadeförsäkringen, såvida icke försäkringstagaren till vederbörande försäkringsbolag anmäler, att han vill stå utanför sistnämnda försäkring. Härigenom upprätthålles principen om frivillig försäkring, samtidigt som försäkringstagarna, beträffande vilka utredningen utgår ifrån att de praktiskt taget i gemen önska få sin försäkrade egendom skyddad jämväl mot krigsskada, slippa besväret med att ansöka om försäkring och förvaltningsapparaten ej behöver belastas med kanske övermäktiga arbetsuppgifter. En sådan lösning av frågan förutsätter emellertid, att reglerna för anslutning till krigsskadeförsäkringen fastställas i lag, i vilken jämväl böra införas bestämmelser, som i huvudsak reglera såväl försäkringsgivarens som försäkringstagarnas skyldigheter och rättigheter. Särskilt är det av vikt, att försäkringsavgiften maximeras i lagen, så att försäkringstagarna till ledning för sitt avgörande, huruvida de skola ansluta sig till krigsskadeförsäkringen eller icke, hava fullt klart för sig, vilken betalningsskyldighet för denna försäkring högst kan komma att åvila dem. Vidare är det nödvändigt — för att frivilligheten ej skall bliva illusorisk — att i samband med lagens utfärdande upplysningsåtgärder vidtagas genom radioutsändningar, tidningsartiklar och eventuellt på andra vägar, så att de av frågan berörda kunna anses hava blivit delgivna möjligheten att frånsäga sig delaktighet i krigsskadeförsäkringen.

Om detta utredningens förslag godkännes, kan frågan praktiskt ordnas så, att den försäkringstagare, som ej önskar tilhöra krigsskadeförsäkringen, äger anmäla detta till det försäkringsbolag, där han har sin egendom försäkrad. Möjligheten att med laga verkan göra sådan anmälan torde dock böra på det sättet begränsas, att hänsyn ej tages till anmälan efter den tidpunkt, då vårt land råkat i krig. Visserligen kunna med en sådan regel förhållandena utveckla sig så, att den nu för viss lösegendom föreslagna krigsförsäkringen blir praktiskt taget obligatorisk, men utan en dylik föreskrift kan man å andra sidan riskera, att den föreslagna försäkringen blir utan något som helst praktiskt värde. Om exempelvis kriget utbryter ungefär samtidigt med att den av utredningen föreslagna lagen träder i kraft och pågår kortare tid än som i lagen föreskrivits för anmälan som nyss sagts — krigsskadegörelsen torde det oaktat kunna vara av betydande

omfattning — måste man räkna med att de försäkringstagare, som ej fått sin egendom skadad, frånsäga sig tillhörighet till krigsskadeförsäkringen, vilket skulle medföra att kostnaden komme att stanna på de direkt skadelidande och att den kostnadsutjämning, som ligger innesluten i försäkringsidén, skulle vara försatt ur kraft. För den som under pågående krig nytecknar försäkring mot brandskada föreligger sålunda enligt utredningens förslag ej möjlighet att ställa sig utanför krigsskadeförsäkringen.

Finansieringen.

Liksom den obligatoriska krigsskadeförsäkringen av varor och maskiner torde den frivilliga försäkringen av annan löseegendom böra vara självförsörjande, så att kostnaderna för skadeersättningar och förvaltning helt bestri- das genom försäkringsavgifter. Utredningens förslag bygger på denna princip.

I fråga om försäkringsavgifternas storlek torde, som redan nämnts, ge- nom lagen om krigsskadeersättning den principen få anses godkänd av statsmakterna, att avgifterna ej kunna eller böra differentieras med hänsyn tagen till den försäkrade egendomens beskaffenhet eller geografiska belä- genhet. Någon särskild motivering för att utredningen i sitt förslag räknar med en enhetlig premiesats för all nu ifrågavarande krigsskadeförsäkrad löseegendom torde därför ej erfordras.

Redan i det föregående har framhållits, att det i den lag i ämnet, som ut- redningen föreslår, måste fastställas en högsta avgiftsprocent, som ej får överskridas, så att premiebelastningen ej kan bli högre än vad försäkrings- tagarna kunnat förutse vid sitt ställningstagande till frågan om anslutning till försäkringen. Sett ur det allmännas synpunkt torde denna maximala av- giftsprocent böra sättas tämligen låg. Genom lagen om krigsskadeersättning hava samhällets tillgångar och nationalinkomsten under och efter ett krig i viss utsträckning på förhand disponerats för tillgodoseende av olika sam- hällsviktiga intressen. Sålunda hava de värden, som ligga i vårt lands be- stånd av fast egendom, intill 5 % avskiljts för att bereda ersättning för krigs- skada å sådan egendom. Beträffande varor avsedda för förädling eller för- säljning samt maskinell utrustning inom industri och hantverk har räknats med, att avgifterna till krigsskadeförsäkringen skola så avpassas, att de för- slå till fullt ersättande av uppkomna krigsskador. I fråga om maskinförsäk- ringen skola kostnaderna i viss utsträckning täckas ur industriens och hant- verkets inkomster efter krigets slut. Skulle man beträffande den lösa egen- dom, varom nu är fråga, taga sikte på en beredskap, som lämnar full ersätt- ning för uppkomna krigsskador, skulle detta uppenbarligen innebära, att vi för tid efter krigets slut inriktade oss på, att allt i stort sett skulle återgå till förkrigsförhållandena. En sådan förhandsinställning till möjligheterna för vårt land att efter en ekonomisk utarmning och värdeförstöring av den om- fattning, som man har anledning räkna med att ett krig i våra dagar skulle medföra, fortleva på samma ekonomiska standard som före kriget måste

dock betecknas som skäligen verklighetsfrämmande. På det allmänna komma säkerligen efter ett krig att ställas mycket stora ekonomiska krav, främst kanske för att bereda erforderlig hjälp åt krigsinvalidier och efterlevande till dem, som omkommit i följd av kriget, men även för återuppbyggande eller ersättande i möjligaste mån av förstörd statlig och kommunal egendom. Och då det allmännas möjligheter att tillgodose dessa krav i sista hand äro beroende av medborgarnas förmåga att skattevägen bestrida kostnaderna, även om dessa i viss utsträckning till att börja med kunna finansieras lånevägen, ligger det i öppen dag, att stor försiktighet måste iakttagas, då såsom här fråga gäller ett avskiljande i förhand av medel för ändamål, som i stor utsträckning icke kunna sägas vara av avgörande betydelse för nationens liv.

Nu anförda synpunkter hava lett utredningen till den ståndpunkten, att beredskapen på det område, varom här är fråga, bör göras mindre omfattande än med avseende å den fasta egendomen. Utredningen föreslår sålunda, att avgiften i lagen maximeras till 2 % av försäkringssumman och att skadeersättningarna, därest denna avgift visar sig otillräcklig, få i erforderlig utsträckning reduceras. Skulle emellertid sådan reduktion behöva vidtagas med mera än 25 %, öppnas enligt förslaget möjlighet att intill högst 3 % av försäkringssumman höja avgiften för att möjliggöra ersättningsbelopp uppgående till 75 % av skadornas värde. Beslut om sådan höjning bör dock enligt utredningens mening få ankomma på Kungl. Maj:t, så att vederbörlig hänsyn härvid kommer att tagas till den ekonomiska situationen över huvud och det allmännas behov av skatteinkomster efter krigets slut.

Beträffande försäkringsavgiften gäller det vidare att överväga, hurvida vid avgiftens bestämmande i det särskilda fallet hänsyn skall tagas till den tid, krigsskadeförsäkringen varit gällande för egendomen i fråga. Försäkrad egendom kan exempelvis under kriget försälgas eller på grund av dödsfall eller annan anledning övergå till ny ägare och därmed upphöra att vara brand- och krigsskadeförsäkrad för förra ägarens räkning, och ny egendom kan anskaffas under kriget och vinna anslutning till krigsskadeförsäkringen. Fråga gäller då, om lägre avgift skall uttagas för sådan egendom än för den som varit krigsskadeförsäkrad för hela den tid kriget varat. Utredningen har för sin del besvarat denna fråga nekande. Risken för krigsskada kan visserligen sägas vara i någon mån beroende av tidsfaktorn, men å andra sidan är denna risk i långt högre grad beroende av andra omständigheter, vilka ej kunna förutbedömas, exempelvis sättet för och intensiteten i krigföringen, vilka delar av landet, som mest komma att beröras av kriget o. s. v. Utredningen föreslår därför, att avgiften i förhållande till försäkringssumman, oberoende av den tid försäkringen under kriget varit gällande, sättes lika för all försäkrad egendom. En dylik enkel och enhetlig regel måste uppenbarligen också vara till stor fördel ur förvaltningssynpunkt. Därest för viss försäkringstagare olika försäkringsbelopp varit gällande under kriget, torde det högsta av dessa belopp böra läggas till grund för avgiftsbeloppets bestämmande. Det bör måhända särskilt framhållas, att undantag från den ifrågavarande avgiftsregeln ej heller ansetts böra ifrågakomma för

det fall att försäkrad egendom, t. ex. motorfordon, under kriget rekvireras av staten.

Den sålunda angivna regeln kan emellertid i särskilda fall, då egendom under kriget bytt ägare, leda till uppenbart obilligt resultat, och utredningen föreslår därför för sådana fall viss undantagsbestämmelse. Utredningen återkommer till denna fråga i specialmotiveringen till 30 §.

Om avgiften, på sätt utredningen ovan föreslagit, bestämmes till högst 2 % — under vissa förutsättningar högst 3 % — av försäkringssumman, torde det vara nödvändigt, att avgiftsbetalningen får fördelas på flera terminer. Ur vissa synpunkter skulle det vara fördelaktigt, om den första delpremien kunde debiteras och uppbäras snarast möjligt efter ett krigsutbrott. Den då för alla försäkringstagare överhängande risken att få sin egendom förstörd eller skadad skulle säkerligen skapa en allmän betalningsvillighet, som vore ägnad att leda till ett gott resultat av uppbörden. Men å andra sidan är det klart, att det under pågående krig måste vara förenat med utomordentligt stora svårigheter och i betydande utsträckning omöjligt för försäkringsgivaren att komma i sådan kontakt med försäkringstagarna, som skulle erfordras för ändamålet, vartill kommer att de senare mycket ofta skulle sakna förmåga att erlagga försäkringsavgiften, även om betalningsviljan vore aldrig så god. Utredningen har därför stannat vid att föreslå avgiftsuppbörd i efterskott efter krigets slut i rater om i regel $\frac{1}{2}$ % per halvår. Avgiftsbetalningen skulle då komma att fördelas på högst 2 (eventuellt 3) år.

Finansiering av verksamheten på ovan angivet sätt genom efterskottsavgifter medför uppenbarligen, att all skadereglering får uppskjutas till efter krigets slut, därest icke i särskild ordning medel för utbetalandet av ersättningar dessförinnan ställas till förfogande. Liksom beträffande fast egendom torde man med avseende å den övervägande delen av den lösa egendom det här gäller ej ha anledning ifrågasätta utbetalning av ersättning för krigsskador förrän efter krigets slut. För vissa slag av egendom, såsom affärsinventarier, fiskebåtar och fiskredskap samt motorfordon i trafik, kan det emellertid vara ett direkt samhällsintresse, att inträffade krigsskador ersättas snarast möjligt. I den mån så är fallet, synes det naturligt, att staten förskotterar för sådant ändamål erforderliga medel. Å dylika förskott torde staten böra äga att tillgodoräkna sig ränta på samma sätt som enligt lagen om krigsskadeersättning gäller i fråga om medel, som staten kan komma att förskottera för den obligatoriska varu- eller maskinförsäkringen. Detsamma bör givetvis gälla för det fall, att staten finner sig böra efter krigets slut förskottera medel för möjliggörande av en mera allmän skadereglering, innan den härför erforderliga avgiftsinkomsten inlutit.

En utbetalning i förtid av vissa ersättningsbelopp kan givetvis medföra, att de utbetalade beloppen komma att överstiga vad som skulle hava utgått först sedan såväl skadegörelsens omfattning som avgiftsinkomsten är känd. På samma sätt som i lagen om krigsskadeersättning föreskrivits, då fråga gäller förtidsutbetalning av ersättning för krigsskada å fastighet, föreslår utredningen, att återbetalningsskyldighet ej skall föreligga med avseende å så-

lunda för mycket utbetalda belopp och att staten skall vidkännas kostnaden härför. Staten kan därjämte komma att få vidkännas viss kostnad, därest slutlig reglering av skadorna verkställes innan avgiftsuppbörden och -indrivningen slutförts och det sedan visar sig, att avgiftsinkomsten blir mindre än beräknat. Skulle å andra sidan något överskott uppkomma på grund av att avgifterna influtit i större utsträckning än beräknat, synes det naturligt att sådant överskott får disponeras av staten såsom försäkringsgivare. Utredningens förslag bygger sålunda i nu berörda avseenden på samma principer som redan fastställts i lagen om krigsskadeersättning.

Skaderegleringen.

Då utredningen ej funnit sig kunna förorda principen »full täckning», kan uppenbarligen slutlig reglering av uppkomna krigsskador ej verkställas förrän å ena sidan skadegörelsens omfattning och å andra sidan avgiftsinkomsten kunnat fastställas. Av stor vikt för en i möjligaste mån friktionsfri skadereglering torde emellertid vara, att skadorna värderas så snart sig göra låter efter deras inträffande. Skadevärderingen torde — på samma sätt som krigsskadeutredningen tänkt sig i fråga om fast egendom, varor och maskiner — i allt väsentligt böra ske efter samma principer, som tillämpas inom den privata försäkringen och med utnyttjande av den expertis, som på ifrågavarande område finnes företrädd inom nämnda försäkring. Liksom i fråga om fastighetsskadorna torde dock vid ersättningsbeloppets bestämmande hänsyn böra tagas ej enbart till den omedelbara skadegörelsen utan jämväl till sådan fortsatt förstörelse, som kan uppkomma mellan skadetillfället och tidpunkten för skaderegleringen, måhända med undantag för det fall, att förstörelsen kan tillskrivas underlåtenhet från ägarens sida i fråga om vidtagandet av möjliga skyddsåtgärder.

Därest skadegörelsen ej blir av större omfattning än att avgiftsinkomsten med en premiesats av högst 2 % visar sig tillräcklig för bestridande av samtliga skadeersättningar och övriga med verksamheten förbundna kostnader, skola helt naturligt skadorna ersättas fullt. Från denna regel har utredningen dock funnit sig böra göra vissa undantag, främst i fråga om personligt lösöre. Värdet av det personliga lösöret varierar i de olika fallen från mycket obetydliga belopp upp till miljonbelopp. Det har syntts utredningen olämpligt att i försäkringen medtaga sådant lösöre till hur högt värde som helst, och utredningen föreslår därför, att försäkring mot krigsskada av egendom av ifrågavarande art ej medges till belopp överstigande viss gräns. Var denna gräns bör sättas är i stort sett en lämplighetsfråga, och utredningen har för sin del stannat vid att föreslå en högsta försäkringssumma å personligt lösöre av 50 000 kronor. En dylik begränsning av försäkringen medför givetvis, att det rent personliga ägareintresset icke blir tillgodosett i de fall, då begränsningsregeln måste träda i tillämpning, men å andra sidan må framhållas, att en skadeersättning, utmätt efter ett försäk-

ringsbelopp av 50 000 kronor, dock möjliggör för den skadelidande att alltså jämt upprätthålla en hög hemstandard.

Den föreslagna begränsningen av försäkringssumman borde uppenbarligen för att verka fullt enhetligt hänföra sig till allt brandförsäkrat personligt lösöre i samma försäkringstagares ägo. Den omständigheten, att en person har lösöre på skilda håll, exempelvis både i en stadsvåning och å ett sommarställe eller en egendom på landet, och brandförsäkrat enligt skilda försäkringsbrev, kanske i olika bolag, borde sålunda ej möjliggöra för honom att erhålla lösöret krigsskadeförsäkrat till högre sammanlagt värde än 50 000 kronor. Ett genomförande i praktiken av en dylik regel skulle emellertid förorsaka ett mycket omfattande förvaltningsarbete, som ej skulle stå i rimlig proportion till nyttan därmed. Det skulle då bliva nödvändigt att upprätta ett centralt register över alla lösöreförsäkringar, så att man genom kollationering kunde sammanföra tilläventyrs förefintliga olika försäkringar för en och samma försäkringstagare. Full effektivitet i detta avseende torde för övrigt över huvud taget ej kunna uppnås, emedan de hos försäkringsbolagen tillgängliga identifieringsuppgifterna rörande försäkringstagarna ofta icke kunna läggas till grund för ett avgörande, huruvida fråga gäller samma person eller icke. Däremot torde den omständigheten, att en person brandförsäkrat ett och samma lösöre enligt flera försäkringsbrev i samma bolag eller hos olika bolag ej böra föranleda, att den sammanlagda krigsskadeförsäkringssumman kan komma att överstiga 50 000 kronor, då ju ett sådant förhållande alltid kan lätt konstateras i samband med skaderegleringen. Den ifrågavarande begränsningsregeln har därför givits det innehåll, att försäkringsbeloppet, då fråga gäller personligt lösöre, som är avsett att förvaras å en och samma plats, ej må överstiga 50 000 kronor.

I fråga om annan i den av utredningen föreslagna försäkringen ingående lös egendom har utredningen ansett, att någon liknande maximering av försäkringssumman ej bör föreskrivas. En begränsning skulle här huvudsakligen drabba affärs- och kontorsinventarier och liknande egendom samt utrustning för sjukhus m. m., alltså egendom som är av stor betydelse för samhällslivets normala fortgång. Den omständigheten, att det efter ett krig kan framstå såsom en ekonomisk nödvändighet att inrätta sig efter en lägre standard än tidigare, torde kunna anses vederbörligen beaktad därigenom, att avgift ej får uttagas med mer än 2 % av försäkringssumman, såvida icke skadegörelsen blir av så stor omfattning, att ersättningarna måste reduceras med mer än 25 %.

En begränsning på ovan föreslaget sätt av försäkringssumman för personligt lösöre till 50 000 kronor nödvändiggör ett ställningstagande till ersättningsprinciperna för fall av delskada. Vid totalskada skall uppenbarligen ersättningen utmätas efter ett belopp av 50 000 kronor i alla de fall, då det verkliga värdet uppgår till eller överstiger nämnda belopp. Då fråga gäller endast delskada å lösöre, vars värde överstiger 50 000 kronor, blir däremot resultat olika alltefter det betraktelsesätt man anlägger å försäkringen.

Man kan exempelvis räkna med att försäkringstagaren står självrisk för

belopp överskjutande 50 000 kronor. För sådant fall skulle över huvud taget ingen ersättning utgå, förrän skadan är av så stor omfattning, att boets restvärde understiger detta belopp, och ersättningen skulle utmätas efter skillnaden mellan 50 000 kronor och restvärdet (alternativ a).

Vidare kan krigsskadeförsäkringen betraktas såsom en förstarisk-försäkring, vilket innebär, att inträffad skada alltid skall ersättas, men att vid ersättningsbeloppets bestämmande hänsyn ej tages till belopp, varmed skadans värde överstiger 50 000 kronor (alternativ b).

Slutligen kan en medelväg mellan de sålunda nämnda alternativen tänkas på det sättet, att ersättning utgår för varje inträffad skada och att ersättningsbeloppet fastställs efter så stor del av skadans värde, som svarar mot förhållandet mellan 50 000 kronor och boets hela värde (alternativ c).

För att närmare belysa verkningarna av den ena eller andra ersättningsregeln hava i följande översikt sammanförts uppgifter för olika brandförsäkringsbelopp, vilka antagas överensstämma med de verkliga värdena, rörande storleken av den krigsskadeersättning, som skulle utgå dels vid totalskada och dels vid delskada uppgående till 10, 40 eller 80 % av brandförsäkringssumman under förutsättning att ersättningarna ej behöva reduceras på grund av otillräcklig premieinkomst. I översikten hava för fullständighetens skull medtagits även ersättningsbelopp vid lägre brandförsäkringsbelopp än 50 000 kronor, ehuru de här behandlade ersättningsreglerna såsom förut nämnts hava avseende endast å det fall, att brandförsäkringsbeloppet överstiger denna gräns.

Brandförsäkringsbelopp i tusental kr.	Ersättning i tusental kr. vid									
	totalskada	delskada utgörande								
		10 %			40 %			80 %		
		av brandförsäkringsbeloppet								
		a l t e r n a t i v								
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	
1	1	0·1	0·1	0·1	0·4	0·4	0·4	0·8	0·8	0·8
3	3	0·3	0·3	0·3	1·2	1·2	1·2	2·4	2·4	2·4
5	5	0·5	0·5	0·5	2	2	2	4	4	4
10	10	1	1	1	4	4	4	8	8	8
20	20	2	2	2	8	8	8	16	16	16
50	50	5	5	5	20	20	20	40	40	40
100	50	0	10	5	0	40	20	30	50	40
200	50	0	20	5	0	50	20	10	50	40
500	50	0	50	5	0	50	20	0	50	40

Alternativ a måste enligt utredningens mening anses verka oskäligt hårt, då fråga gäller större och dyrbarare lösörebon. Exempelvis utgår ersättning

för krigsskada å ett för 200 000 kronor brandförsäkrat bo endast i den mån skadans värde överstiger 150 000 kronor och för ett 500 000-kronorsbo måste skadans värde överstiga 450 000 kronor, innan ersättning över huvud taget kan komma i fråga.

Alternativ b torde däremot vara alltför liberalt. Om man kunde räkna med, att den föreslagna maximipremien av 2 % skulle visa sig tillräcklig, så att full ersättning kunde utgå till alla skadelidande, vore väl intet att erinra mot, att sådan ersättning intill den högsta försäkringssumman utginge även för delskador å mycket stora bon, men som tidigare framhållits har utredningen utgått ifrån såsom ej osannolikt, att reduktion av ersättningarna skall visa sig nödvändig. Och för sådant fall torde det framstå såsom anmärkningsvärt, om en 10 000-kronorsskada å ett bo, vars värde uppgår till flera hundra tusen kronor, skulle ersättas med samma belopp som en totalskada å ett bo värt 10 000 kronor.

Utredningen har därför funnit sig böra i nu ifrågavarande avseende förorda alternativ c. Det förtjänar framhållas, att med detta alternativ ersättning vid delskada alltid kommer att utgöra samma procent av ersättningen vid totalskada som skadeprocenten.

Jämväl i annat avseende skall enligt förslaget viss inskränkning gälla i fråga om rätten till ersättning för personligt lösöre, nämligen beträffande smycken, ädla stenar och äkta pärlor. Enligt erfarenheten inom den privata brandförsäkringen vållar nämligen sådan egendom vid reglering av inträffade skador mycket ofta svårigheter såväl med avseende å konstaterandet, att skadefall verkligen föreligger, som beträffande värderingen, vilka svårigheter säkerligen skulle bli ännu mera framträdande, då fråga gäller krigsskador. Då härtill kommer, att möjligheterna att effektivt skydda sådan egendom mot krigsskada äro väsentligt större än beträffande annan lösegendom, har det syntts utredningen enklast — utan att kunna betraktas såsom obilligt — att helt utesluta de nämnda föremålen från rätten till ersättning, allrahelst som de ju icke äro av egentlig betydelse för livsföringen.

Om ersättningsrätten på dylikt sätt begränsas, vore det självfallet rimligt att ej medräkna värdet av egendom av nämnd art i det försäkringsbelopp, som skall ligga till grund för premiebetalningen. Emellertid är det i regel ej möjligt att utsöndra förstnämnda värde ur den totala brandförsäkringssumman. I de allmänna brandförsäkringsvillkor, som år 1938 antagits av de s. k. riksbolagen, föreskrives bland annat, att om vid försäkring å personlig lösegendom särskilt försäkringsbelopp ej är angivet för arbetat guld eller silver, nipper, ädla stenar, äkta pärlor, föremål som med hänsyn till ålder eller sällsynthet eller såsom produkt av konst eller konstslöjd har särskilt högt värde, eller vetenskapliga eller andra samlingar, så utgår ersättning för skada å sådana föremål med högst 50 % av ansvarighetsbeloppet vid totalskada. Först om värdet av sålunda angiven egendom överstiger hälften av den totala försäkringssumman, kan det finnas möjlighet att ur ansökningen om brandförsäkring inhämta uppgift om värdet av smycken,

ädla stenar och äkta pärlor. Utredningen har på grund härav måst släppa tanken att till grund för premiebetalningen lägga det med nämnda värde minskade brandförsäkringsbeloppet, då det uppenbarligen är helt uteslutet att belasta förvaltningen med att söka införskaffa erforderliga uppgifter rörande en dylik detalj från försäkringstagarna själva. Möjligen kan mot utredningens förslag i förevarande avseende erinras, att det personliga lösöret därigenom blir något hårdare belastat än annan till samma kollektiv hänförd egendom, men med hänsyn till att krigsförsäkringssumman för personligt lösöre i förslaget maximerats till 50 000 kronor och man torde kunna utgå ifrån att smycken m. m. ej förekomma i större myckenhet i bon under denna gräns, torde olikheten i premiebelastning ej bliva av praktisk betydelse. Den möjligheten är självfallet öppen, att en försäkringstagare efter hänvändelse före ett eventuellt krigsutbrott till sitt försäkringsbolag kan få det till grund för premiedebiteringen liggande försäkringsbeloppet minskat med värdet av försäkrade föremål av här avsedd art. Att självständigt brandförsäkrade smycken m. m. böra helt uteslutas ur krigsskadeförsäkringen och sålunda ej föranleda, att ägaren avkräves premier till försäkringen, torde ligga i öppen dag.

Vid skaderegleringen måste däremot hänsyn tagas till den ifrågavarande inskränkningen i rätten till ersättning. Om exempelvis en person har sitt lösöre brandförsäkrat för 100 000 kronor, vari smycken m. m. ingå till ett värde av 40 000 kronor, och får hela det egentliga lösöret förstört genom krigsskada men lyckas rädda smyckena, skulle han — på grund av att krigsförsäkringssumman utgör endast 50 % av boets hela värde och vidare skadan uppgår till 60 % av samma värde — enligt det av utredningen förordade alternativ c å sid. 40 i ersättning erhålla endast 50 % av 60 000 kronor eller 30 000 kronor. Ett sådant resultat måste betecknas som uppenbart obilligt, om man betänker, att ersättningen skulle uppgå till 50 000 kronor, d. v. s. såsom för totalskada, därest smyckena, för vilka ersättning enligt det föregående överhuvud taget ej kan utgå, vid skaderegleringen icke medräknas såsom ingående i boet. Det valda exemplet torde väl knappast vara verklighetstroget med avseende å smyckenas värde i förhållande till övriga i ett bo ingående värden men belyser dock på ett påtagligt sätt nödvändigheten av sådana regler, att den omständigheten att smycken, ädla stenar och äkta pärlor ingå i brandförsäkringen ej föranleda, att ersättning för inträffad krigsskada utgår med lägre belopp än om de ej medräknats. Några praktiska svårigheter vid tillämpningen av dylika regler torde ej behöva uppkomma, då skaderegleringen alltid måste grundas på fullständiga uppgifter angående lösörets art och omfattning före skadetillfället samt efter skadan kvarstående restvärden.

Lagtekniskt har utredningen sökt vinna det angivna syftet genom att från krigsförsäkringen helt undantaga smycken, ädla stenar och äkta pärlor. Härigenom kommer värdet av dessa föremål att ej medräknas i det brandförsäkringsbelopp, som skall läggas till grund för bestämmandet av ersättningsbeloppet vid fall av krigsskada.

För närmare belysning av tillämpningen härav må följande exempel anföras.

Exempel 1.

	Kronor
Den försäkrade löseegendomens värde.....	10 000, varav smycken 2 000
Brandförsäkringsbelopp	10 000
Krigsförsäkringsbelopp.....	8 000
Skada	4 000, ej avseende smycken
Ersättning $\left(\frac{8\ 000}{8\ 000} \cdot 4\ 000\right)$	4 000

Exempel 2.

Den försäkrade löseegendomens värde.....	10 000, varav smycken 2 000
Brandförsäkringsbelopp	9 000 (underförsäkring)
Krigsförsäkringsbelopp.....	7 200
Skada	4 000, varav smycken 1 000
Ersättning $\left(\frac{7\ 200}{8\ 000} \cdot 3\ 000\right)$	2 700

Exempel 3.

Den försäkrade egendomens värde	100 000, varav smycken 20 000
Brandförsäkringsbelopp	60 000 (underförsäkring)
Krigsförsäkringsbelopp.....	48 000
Skada	30 000, ej avseende smycken
Ersättning $\left(\frac{48\ 000}{80\ 000} \cdot 30\ 000\right)$	18 000

Exempel 4.

Den försäkrade egendomens värde	100 000, varav smycken 20 000
Brandförsäkringsbelopp	100 000
Krigsförsäkringsbelopp.....	50 000
Skada	30 000, varav smycken 5 000
Ersättning $\left(\frac{50\ 000}{80\ 000} \cdot 25\ 000\right)$	15 625 kr.

Med benämningen krigsförsäkringsbelopp förstås i de anförda exemplen den del av brandförsäkringsbeloppet, som belöper å annan försäkrad löseegendom än smycken etc. Med hänsyn till bestämmelse i 26 § kommer krigsförsäkringsbeloppet i exempel 4 att maximeras till 50 000 kronor. I de fall, där underförsäkring föreligger, utgör ersättningen så stor del av skadans värde som förhållandet mellan å ena sidan krigsförsäkringsbeloppet och å andra sidan värdet av den brandförsäkrade löseegendomen med avdrag för värdet av smycken etc.

Beträffande övriga i det ovan nämnda brandförsäkringsvillkoret angivna föremål, som i brandförsäkringsavseende behandlas lika som smycken, ädla stenar och äkta pärlor, har utredningen ansett sig icke böra föreslå en motsvarande inskränkning i fråga om rätten till ersättning för krigsskada. Även om sådana föremål på grund av ålder eller andra orsaker hava ett särskilt högt värde, fylla de dock i betydande utsträckning samma uppgifter

som enklare bohag och det torde icke vara möjligt att på detta område verkställa någon tillfredsställande gränsdragning. Ej heller torde möjligheterna att vidtaga skyddsåtgärder mot krigsskada för sådana föremål vara lika stora som med avseende å smycken och dylikt. Principiellt skall sålunda enligt utredningens förslag för egendom av nu nämnd art ersättning utgå efter samma regler som för annan lösegendom. Enligt utredningens lagförslag skall emellertid beträffande storleken av utgående krigsskadeersättning så anses, som om ersättningen grundade sig på brandförsäkringsavtalet, vilket förhållande givetvis kan medföra vissa inskränkningar i fråga om rätten till krigsskadeersättning för sådan egendom.

Beträffande all lösegendom har utredningen vidare i fråga om rätten till ersättning funnit sig böra föreslå den inskränkningen, att försäkringstagaren skall stå viss självrisk. Syftet härmed är främst, att förvaltningsapparaten ej skall behöva belastas med reglerandet av ett stort antal skador av mindre omfattning. Ur denna synpunkt vore det givetvis tillräckligt med en regel, att skador under visst belopp ej ersättas. En sådan regel skulle emellertid drabba de mindre försäkringstagarna förhållandevis hårdare än de större, och utredningen föreslår därför i stället, att självrisken skall motsvara 5 % av krigsförsäkringssumman. För att det nämnda syftet helt skulle nås borde vidare fastställas viss absolut nedre gräns, under vilken skadereglering ej kommer i fråga. Utredningen har även övervägt att föreslå en dylik gräns å 100 kronor, men med hänsyn dels till den högre belastning detta skulle utgöra för ägare av lösörebon till lägre värde än 2 000 kronor, för vilka varje inskränkning i rätten till ersättning måste bliva särskilt kännbar, och dels till att antalet försäkringar å lägre belopp än det nyss nämnda torde vara förhållandevis ringa, har utredningen åtnöjt sig med den för alla lika procentuella självrisken. Då för personligt lösöre krigsförsäkringssumman maximerats till 50 000 kronor, uppgår självrisken för sådan egendom till högst 2 500 kronor. Regeln torde böra tillämpas så, att den utan hänsyn till eventuell nedsättning på grund av otillräcklig premieinkomst fastställda ersättningen minskas med självriskbeloppet, varefter eventuell nedsättning beräknas å det sålunda fastställda ersättningsbeloppet.

På denna punkt har utredningen även haft under övervägande en sådan ordning, att självriskbeloppet skulle bestämmas icke efter försäkringsbeloppet utan efter försäkringsvärdet, d. v. s. egendomens verkliga värde, i syfte att bestämmelsen i fråga ej skulle komma att drabba en försäkringstagare hårdare, om han försäkrat sin egendom till för högt belopp än om försäkringsbeloppet och verkliga värdet sammanfalla. En dylik regel kan emellertid befaras framkalla en strävan hos försäkringstagarna att vid fall av delskada få egendomens restvärde satt så lågt som möjligt, en strävan som skulle vålla svårigheter vid skaderegleringen och åstadkomma en onödig irritation mellan försäkringstagarna och försäkringsgivaren.

I detta sammanhang må framhållas, att det i syfte att minska arbetet med skaderegleringen kan vara motiverat att införa viss självrisk även i fråga

om fastigheter, varor och maskiner av innebörd, att ersättning ej utbetalas i den mån den ej överstiger visst belopp, exempelvis 100 kronor. Utredningen har velat fästa uppmärksamheten på denna fråga utan att framlägga något utformat förslag.

Spörsmålet efter vilka regler nedsättning av de enligt det föregående fastställda ersättningsbeloppen skall ske för den händelse att avgiftsinkomsten visar sig ej förslå till utbetalande av fulla ersättningar har utredningen särskilt uppmärksammat. Försäkringsmässigt närmast till hands ligger givetvis, att samtliga ersättningar reduceras i samma proportion. Beträffande det personliga lösöret kunna emellertid även andra synpunkter anläggas på frågan. Det har sålunda inom utredningen framhållits, att anordningarna för beredande av ersättning för krigsskada å egendom i första hand borde inriktas på att tillgodose livsviktiga samhälleliga intressen. Därefter borde å frågan läggas vissa sociala synpunkter och först i sista hand — eller i varje fall i mindre utsträckning — borde hänsyn tagas till de rent personliga ägareintressena. De samhälleliga intressena, vilka redan föranlett tillskapandet av lagen om krigsskadeersättning, göra sig i nu förevarande sammanhang i större eller mindre utsträckning gällande med avseende å annan lösegendom än personligt lösöre, i det att exempelvis inventarier och utrustning inom industri, hantverk, handel och annan företagarverksamhet eller yrkesutövning utgöra betydelsefulla faktorer för närings- och därmed även för samhällslivets fortgång, och motsvarande egendom för skolor, sjukhus, ålderdomshem m. m. äro nödvändiga för upprätthållande av undervisningsväsen, social hjälpverksamhet och andra samhälleliga funktioner. Beträffande det personliga lösöret leda de sociala synpunkterna till att man bör eftersträva en sådan ordning med avseende å krigsskadeersättningarna, att det i varje fall blir möjligt för de skadelidande att genom nyanskaffning eller reparation tillgodose de nödvändigaste behoven för hemlivets upprätthållande, under det att det kan anses mindre trängande att bereda ägare av större och mera dyrbara lösöreböna möjlighet att upprätthålla sin förutvarande hemstandard i en situation, då krigsskadegörelsen blivit så stor, att premieinkomsten ej förslår till utbetalandet av fulla ersättningsbelopp.

Om nu på grund av otillräcklig premieinkomst ersättningarna måste reduceras, leder det sålunda förda resonemanget till att nedsättningen bör göras proportionellt lika stor för all lös egendom utom för personligt lösöre, inom vilken grupp nedsättningen bör göras starkare i samma mån som försäkringssumman ökas samtidigt som den så avpassas, att den i genomsnitt blir lika stor som för den övriga lösegendomen. Utredningen har diskuterat flera olika linjer för en sådan lösning, av vilka här endast den skall framläggas, som utredningen till slut stannat för.

Huvudregeln skulle vara, att nedsättningsprocenten, d. v. s. den procentsats, varmed ersättningsbeloppet skall reduceras, ökas med 0.4 enheter för varje 1 000-tal kronor av försäkringssumman. För den högsta förekommande krigsförsäkringssumman, 50 000 kronor, skulle sålunda nedsättningsprocenten vara 20 enheter större än för den tänkta försäkringssumman 0 kro-

nor. Mellan dessa gränser skulle nedsättningsprocenten variera fullt kontinuerligt. Sålunda skulle den exempelvis för det fall att försäkringssumman uppgår till 49 500 kronor vara 0·2 enheter lägre än vid ett försäkringsbelopp av 50 000 kronor. Grafiskt återgives denna regel med en rät linje dragen så att den för ett försäkringsbelopp av 50 000 kronor ligger 20 enheter högre än vid försäkringssumman 0 kronor. Denna linjes läge blir beroende dels av storleken av den erforderliga genomsnittliga nedsättningsprocenten — vilken skall vara densamma som nedsättningsprocenten för annan lösegenom — och dels av det sätt varpå krigsskadorna fördela sig efter olika försäkringsbelopp. För det fall att endast en mindre genomsnittlig nedsättning visar sig nödvändig, kommer med den här ifrågasatta regeln full ersättning att utgå vid försäkringssummor upp till visst belopp och först över detta belopp träder regeln i funktion.

För att mera åskådligt klargöra regelns verkningar torde följande sifferexempel vara till nytta. De valda siffrorna grunda sig icke på någon som helst uppskattning av förefintliga brandförsäkrade lösörevärden, men den relativa fördelningen av de antagna värdena på olika brandförsäkringsbelopp ansluter sig i stort sett till motsvarande fördelning inom ett av de större lösöreförsäkringsbolagen, som stått utredningen till tjänst med vissa uppgifter härutinnan. Beträffande krigsskadegörelsens omfattning har antagits, att den har samma relativa storlek för samtliga försäkringssummor samt att den uppgår till i ett fall 4, i ett annat fall 2·25 och i ett tredje fall 2·05 % av det sammanlagda försäkringsbeloppet. I det förstnämnda fallet har räknats med att möjligheten att höja avgiftssatsen till 3 % till fulla utnyttjats, så att den genomsnittliga nedsättningen blir 25 % under det att i de båda övriga fallen avgift ej får uttagas efter mer än 2 %, då den genomsnittliga nedsättningen här stannar vid resp. 11·1 och 2·4 %. Det har vidare bortsetts ifrån att även förvaltningskostnaderna enligt förslaget skola bestridas med försäkringsavgifterna samt från den förut omtalade självriskregeln.

Exempel 1.

Krigsförsäkringsvärde: 1 000 miljoner kronor.

Skadevärde: 40 miljoner kronor (4 %).

Avgiftsinkomst: 30 miljoner kronor (3 %).

Reduktion av ersättningarna: 10 miljoner kronor (i genomsnitt 25 %).

Försäkrings- summa, tusén kr.	Sammanlagt försäkringsbelopp, milj. kr.	Skadevärde, milj. kr.	Reduktion av ersättningarna %	milj. kr.
1	10	0·40	19·9	0·08
3	150	6·00	20·7	1·25
5	210	8·40	21·5	1·81
7	130	5·20	22·3	1·16
10	120	4·80	23·5	1·13
15	110	4·40	25·5	1·12
20	120	4·80	27·5	1·33
30	80	3·20	31·5	1·01
50	70	2·80	39·5	1·11
Inalles	1 000	40·00	25·0	10·00

Exempel 2.

Krigsförsäkringsvärde: 1 000 miljoner kronor.

Skadevärde: 22·5 miljoner kronor (2·25 %).

Avgiftsinkomst: 20 miljoner kronor (2 %).

Reduktion av ersättningarna: 2·5 miljoner kronor (i genomsnitt 11·1 %).

Försäkrings- summa, tusen kr.	Sammanlagt försäkringsbelopp, milj. kr.	Skadevärde, milj. kr.	Reduktion av ersättningarna %	milj. kr.
1	10	0·22	6·0	0·01
3	150	3·38	6·8	0·23
5	210	4·72	7·6	0·36
7	130	2·92	8·4	0·25
10	120	2·70	9·6	0·26
15	110	2·48	11·6	0·29
20	120	2·70	13·6	0·37
30	80	1·80	17·6	0·32
50	70	1·58	25·6	0·41
Inalles	1 000	22·50	11·1	2·50

Exempel 3.

Krigsförsäkringsvärde: 1 000 miljoner kronor.

Skadevärde: 20·5 miljoner kronor (2·05 %).

Avgiftsinkomst: 20 miljoner kronor (2 %).

Reduktion av ersättningarna: 0·5 miljoner kronor (i genomsnitt 2·4 %).

Försäkrings- summa, tusen kr.	Sammanlagt försäkringsbelopp, milj. kr.	Skadevärde, milj. kr.	Reduktion av ersättningarna %	milj. kr.
1	10	0·20	0	0
3	150	3·08	0	0
5	210	4·30	0	0
7	130	2·66	0	0
10	120	2·46	0	0
15	110	2·26	2·0	0·04
20	120	2·46	4·0	0·10
30	80	1·64	8·0	0·13
50	70	1·44	16·0	0·23
Inalles	1 000	20·50	2·4	0·50

Mot en på ovan angivet eller liknande sätt efter försäkringssumman graderad nedsättning av ersättningarna för krigsskada å personligt lösöre kan emellertid riktas den anmärkningen, att det är principiellt oriktigt att försäkringsvägen — och särskilt inom en frivillig försäkring — lämna de större försäkringstagarna sämre valuta än som svarar mot de av dem erlagda premierna i syfte att tillförsäkra de mindre försäkringstagarna större förmåner än de på grund av sina premier skulle vara berättigade till. Den ifrågavarande regeln innebär en beskattning av ägarna till större lösöreböna utan att hänsyn tas till den verkliga skattekraften. Ett dyrbart bo kan hava förvärvats exempelvis genom arv och ägarens ekonomiska ställning kan mycket väl vara svag, under det att en person i mycket god ekonomisk ställning äger person-

ligt lösöre av tämligen ringa värde. I den mån krigsskadeersättning utmätt efter fullt likformiga regler visar sig otillräcklig för att för de skadelidande tillgodose de nödtorftigaste behoven, bör det ankomma på samhället i dess helhet att efter behov och i mån av förmåga träda hjälpande emellan. Bördan härav bör rättvisligen ej läggas enbart på den mindre grupp samhällsmedlemmar, som äger brand- och krigsskadeförsäkrat personligt lösöre av högre värde. Om sådana synpunkter anläggas på frågan och godkännas, måste uppenbarligen tanken att gradera nedsättningen övergivnas.

Utredningen godkänner för egen del det senast förda resonemanget, så länge fråga gäller normala förhållanden, men hyser samtidigt den uppfattningen, att detsamma icke bör läggas till grund för ett avgörande i förevarande fråga under de utomordentliga förhållanden som uppkomma, om vårt land råkar i krig och krigsskadegörelsen blir av så stor omfattning, att en nedsättning av krigsskadeersättningarna visar sig nödvändig. Utredningen tror sig kunna utgå ifrån, att under sådana omständigheter den allmänna solidaritetskänslan kommer att göra sig så starkt gällande, att ingen ägare av ett mera dyrbart lösörebo kommer att ondgöra sig över att en mindre försäkringstagare får sin ersättning för inträffad krigsskada utmätt efter något mindre restriktiva regler än han själv. Utredningen har därför stannat för att i sitt förslag upptaga en gradering av ersättningen för krigsskada å personligt lösöre efter de regler, som ovan angivits och exemplifierats.

Organisationen.

Enligt de för utredningen lämnade direktiven skulle i första hand undersökas, huruvida en krigsförsäkring av ifrågavarande slag skulle kunna ordnas genom de enskilda försäkringsbolagens försorg. Vore denna väg oframkomlig, finge statens medverkan tagas under övervägande.

Det har redan från början stått för utredningen klart, att det icke är möjligt att lägga uppgiften att meddela försäkring mot krigsskada på de enskilda bolagen var för sig. Även om man teoretiskt kan tänka sig en fullständig utjämning av riskerna och därmed även av kostnaderna genom att samtliga bolag, som meddela brand- eller sjöförsäkring å sådan lösegendom, som enligt förslaget skall omfattas av krigsförsäkringen, ekonomiskt sammansluta sig i en krigsförsäkringspool, så torde det dock möta mycket stora praktiska svårigheter att på ett tillfredsställande sätt genomföra en sådan ordning. En dylik sammanslutning måste ju omfatta icke blott riksbolagen samt läns- och häradsbolagen utan även det stora antal s. k. sockenbolag, vilkas verksamhet icke står under offentlig tillsyn och ofta bedrives under synnerligen primitiva former. En anordning med varje särskilt bolag som krigsförsäkringsgivare skulle säkerligen också leda till stora ojämnheter i fråga om reglerandet av inträffade skador.

Utredningen har då i stället övervägt den möjligheten, att för ändamålet skulle bildas ett särskilt försäkringsbolag med uteslutande uppgift att vara krigsförsäkringsgivare. Stiftare och aktieägare eller delägare kunde lämp-

ligen vara de privata bolag, som meddela civilriskförsäkring å sådan egendom, som skulle ingå i den av utredningen föreslagna krigsskadeförsäkringen. Även en sådan lösning av frågan torde dock vara förenad med åtskilliga praktiska olägenheter, vilka skulle bliva särskilt framträdande i fråga om skaderegleringen. Om exempelvis ett affärsföretag drabbas av krigsskada, torde såväl varor, vilka ingå i den obligatoriska krigsskadeförsäkringen, som inventarier, vilka skulle falla inom bolagets verksamhetsområde, komma att utsättas för skadegörelse. Skadan å varorna skulle regleras av krigsskadenämnden under det att skadan i övrigt enligt den här antydda linjen skulle regleras av det nya krigsförsäkringsbolaget. En sådan anordning måste medföra betydande dubbelarbete och kan enbart av denna anledning icke anses såsom en rationell lösning av frågan. Härtill kommer, att vid ett och samma skadefall frågan, huruvida krigsskada föreligger eller icke, kan komma att bedömas olika av krigsskadenämnden och bolaget.

I detta sammanhang må vidare erinras, att den redan antagna lagen om krigsskadeersättning på av krigsskadeutredningen anförda skäl funnits böra bygga på den principen, att avgöranden i ersättningsfrågor ej få dragas inför domstols prövning. Detsamma torde på likartade skäl böra gälla med avseende å den av utredningen nu föreslagna lösegendomsförsäkringen, men en sådan princip torde knappast kunna ifrågasättas, om försäkringen meddelas av en privat försäkringsgivare. Skulle överhuvud taget tvister mellan försäkringstagarna och bolaget kunna undandragas domstolarnas prövning, torde det vara nödvändigt att tillskapa ett särskilt organ med uppgift att slutgiltigt avgöra dylika tvister.

En anordning med ett privat försäkringsbolag som försäkringsgivare skulle därför sannolikt medföra en vidlyftigare förvaltningsapparat och därmed även högre kostnader än om den nu ifrågavarande krigsskadeförsäkringen anordnas efter i stort sett enahanda linjer som den redan beslutade försäkringen å fast egendom, varor och maskiner, d. v. s. om försäkringen meddelas av staten genom dess krigsskadenämnd. Då staten genom lagen om krigsskadeersättning redan inträtt såsom krigsförsäkringsgivare på ett näraliggande område, synes det knappast ändamålsenligt att, då frågan nu gäller en utsträckning av krigsförsäkringen, söka lösa denna fråga efter andra linjer. Utredningen har därför funnit sig böra föreslå, att staten genom krigsskadenämnden omhändertager krigsskadeförsäkringen jämväl av den lösa egendom, som omfattas av nu förevarande förslag. Utredningen har därvid icke förbisett, att det kan vålla stora svårigheter att vid ett krigsutbrott i hast nytillskapa en organisation för handhavandet av en så stor verksamhet som krigsskadeförsäkringen av fastigheter samt av varor, maskiner och annan lösegendom. Nämnden torde emellertid kunna påräkna värdefullt stöd av den administrativa apparat, varöver de privata försäkringsbolagen förfoga.

Om sålunda den av utredningen föreslagna frivilliga lösegendomsförsäkringen knytes till statens krigsskadenämnd, torde den i organisatoriskt avseende helt kunna följa de regler, som beträffande den obligatoriska försäkringen meddelats i lagen om krigsskadeersättning. På samma sätt som det i fråga

om varor och maskiner åligger de privata försäkringsbolagen att upprätta register eller förteckningar över de försäkringar, som skola ingå i varu- eller maskinförsäkringen, få dessa bolag för löseegendomsförsäkringen i övrigt upprätta motsvarande handlingar. På grund av att avgifterna för den frivilliga löseegendomsförsäkringen ej skola uttagas förrän efter krigets slut, behöva emellertid dessa handlingar ej iordningställas omedelbart.

Beträffande debiteringen och uppbörden av avgifterna till den obligatoriska försäkringen skall denna enligt krigsskadeutredningens förslag ske med anlitande av postgiro. Samma anordning torde i regel böra tillämpas för löseegendomsförsäkringen. Emellertid kan det med hänsyn till den olikhet beträffande försäkringsklientelet, som förefinnes mellan å ena sidan varu- och maskinförsäkringen samt å andra sidan löseegendomsförsäkringen, i vissa fall vara effektivare, att avgifterna för löseegendomsförsäkringen få i första hand uppbäras av vederbörande bolag. Det torde få ankomma på krigsskadenämnden att med varje särskilt bolag träffa överenskommelse om sättet för debitering och uppbörd av avgifterna. Indrivning av avgifter, som ej frivilligt inbetalats, bör givetvis ske på föranstaltande av krigsskadenämnden och med anlitande av de statliga indrivningsmyndigheterna.

Speciell motivering.

1 §.

De lagbestämmelser, som avse den av utredningen föreslagna krigsförsäkringen å viss lös egendom, hava ur lagteknisk synpunkt ansetts böra infogas såsom ett nytt kapitel i den redan gällande lagen om krigsskadeersättning. Härigenom bliva de i 1 kap. och nuvarande 4 kap. av lagen upptagna stadgandena tillämpliga jämväl beträffande den nu föreslagna krigsförsäkringen. Härav betingad ändring har vidtagits i förevarande paragraf.

4, 5 och 10 §§.

Sådan lös egendom, som avses i 4 mom. av 4 §, torde, i den mån den är brandförsäkrad, böra inbegripas under den föreslagna lösegendomsförsäkringen. I anledning därav hava vissa formella ändringar föreslagits i ovan nämnda paragrafer.

16 §.

Beträffande de föreslagna ändringarna i denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen (sid. 22 ff.).

25 §.

Denna paragraf bestämmer omfattningen av den egendom, som inrymmes under den av utredningen föreslagna lösegendomsförsäkringen. Enligt paragrafen ingår i detta kollektiv, därest anmälan ej sker jämlikt 3 mom., all lös egendom med vissa särskilt angivna undantag, såframt egendomen är brandförsäkrad eller, vad angår fartyg och dess tillbehör, sjöförsäkrad i svenskt försäkringsbolag eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket. Bland undantagen märkes främst sådan lös egendom, som inbegripes under krigsförsäkringen enligt 2 och 3 kap. Under c) i paragrafen undantagas bland annat fartyg, som nyttjas till handelssjöfart eller resandes fortskaffande eller till annat ändamål, som med handelsjöfarten äger gemenskap, såsom bogsering, isbrytning, bärgnings- eller dykeriföretag. Det sålunda angivna undantaget, vilket uttryckts med ordalag hämtade från § 2 mom. 1 Kungl. Maj:ts förordning den 12 juni 1936 angående befäl å svenska handelsfartyg m. m., avser att från försäkringen utesluta sådana handelsfartyg, å vilka enligt nu tillämpad praxis staten genom krigsförsäkringsnämnden meddelar transportförsäkring mot krigsrisk. Då

sådan försäkring — i anslutning till vad för närvarande sker — ansetts böra ifrågakomma jämväl beträffande fiskefartyg med en dräktighet av tjuvu registerton eller därutöver, hava också dessa undantagits från den nu föreslagna krigsförsäkringen. De fartyg och båtar, som med hänsyn till nu nämnda undantag inrymmas under lösegendomsförsäkringen, utgöras i huvudsak av mindre fiskefartyg och -båtar ävensom lustjakter samt motorbåtar och andra mindre båtar, huvudsakligen avsedda för nöjes bruk. Det under f) i paragrafen stadgade undantaget för smycken, ädla stenar och äkta pärlor, vilka i regel ingå i brandförsäkring å den personliga lösegendomen, innebär, att det försäkringsbelopp, som enligt 26 § skall läggas till grund för ersättningens bestämmande, utgöres av försäkringsbeloppet för lösegendomen i dess helhet efter avdrag av den å nämnda föremål belöpande delen därav. Att däremot i det försäkringsbelopp, i förhållande till vilket avgift skall utgå, värdet av sådana föremål av praktiska skäl i regel torde komma att ingå, stadgas i 30 §.

I 3 mom. av förevarande paragraf bestämmes försäkringstagares rätt att från krigsförsäkringen undantaga egendom, beträffande vilken han slutit avtal om försäkring. På skäl som anföres i den allmänna motiveringen (sid. 34 f.) skall enligt förslaget sådan anmälan ske före krigsutbrottet. Rättighet att från krigsförsäkringen undantaga sådan egendom, å vilken under kriget tecknas brand- eller sjöförsäkring, finnes alltså ej. Det må framhållas, att stadgandet i förevarande moment jämväl får anses utesluta rätt för försäkringstagare att beträffande samma egendom få lägre försäkringsbelopp tillämpat i fråga om krigsförsäkringen än som gäller med avseende å den civila försäkringen.

Såsom i det föregående anförts utgår i princip ersättning för krigsskada allenast å sådan egendom, som omfattas av gällande avtal om brandförsäkring eller, vad angår vissa fartyg med tillbehör, om sjöförsäkring. Det synes emellertid obilligt att rätten till ersättning skulle bortfalla, i den händelse egendom i syfte att undgå krigsskada förflyttas till annan plats än försäkringen avser. Sker sådan förflyttning, bör ersättning utgå som om egendomen fortfarande förvarades å den i försäkringsavtalet avsedda platsen. Bestämmelse i anslutning till vad nu anförts har upptagits såsom ett andra stycke av 1 mom. i förevarande paragraf. Framhållas må, att förflyttning som här avses ej — såsom föreskrivits i 5 och 16 §§ beträffande där avsedd egendom — behöver ske på grund av i vederbörlig ordning meddelad föreskrift.

26 §.

Enligt denna paragraf gäller som huvudregel, att ersättning för krigsskada skall bestämmas till belopp, som skolat utgå, därest ersättningen varit grundad på det för egendomen gällande försäkringsavtalet, med avdrag av fem procent av försäkringsbeloppet. Beträffande den sålunda förordade självrisken om fem procent av försäkringsbeloppet hänvisas till den allmänna motiveringen (sid. 44 f.).

Från denna huvudregel om ersättningsbeloppets bestämmande i enlighet med försäkringsavtalet har emellertid ansetts böra stadgas undantag beträffande tillämpning av vissa villkor, vilka tillämpas av en del bolag med lokalt begränsat verksamhetsområde och som icke överensstämmer med de år 1938 antagna allmänna brandförsäkringsvillkoren. Enligt tredje stycket i förevarande paragraf skall nämligen, därest i avtalet försäkringsgivaren förbundit sig att till fullo ersätta uppkommen förlust i den mån denna täckes av försäkringsbeloppet (»förstarisk-försäkring») eller viss självrisk fastställts, ersättningsbeloppet bestämmas utan hänsyn till vad avtalet sålunda innehåller. Beloppet torde under sådana omständigheter böra bestämmas som om avtalet i nu angivna hänseenden i stället utformats i enlighet med lagen om försäkringsavtal. I följd härav kommer alltså, därest försäkringsbeloppet understiger godsets värde, nedsättning av ersättningen alltid att äga rum såsom vid underförsäkring, något som måste anses som följdriktigt, eftersom avgift för krigsförsäkringen skall utgå i förhållande till försäkringsbeloppet utan avseende å storleken av den bestämda premien för civilförsäkringen. Genom bestämmelsen i sista punkten av tredje stycket, att villkor i avtalet, som i något fall skulle leda till uppenbar obillighet i fråga om ersättning för inträffad krigsskada, må kunna jämkas eller lämnas utan avseende, har utredningen åsyftat att bereda möjlighet att helt eller delvis bortse från villkor, som i det särskilda fallet skulle leda till obillighet i fråga om ersättning för krigsskada, ehuru så ej kunde anses vara förhållandet beträffande ersättning för civilskada. Sådant fall torde exempelvis vara för handen, om enligt avtalet ersättning skulle utgå allenast vid totalskada; ett sådant villkor skulle vid delskada leda till uppenbar obillighet, eftersom villkoret är utan inverkan å avgiften för krigsförsäkringen.

Enligt 17 § i den redan gällande lagen om krigsskadeersättning skall vid bestämmandet av ersättningsbeloppet inom krigsförsäkringen å varor och maskiner så anses som om ersättningen vore grundad på brandförsäkringsavtalet för egendomen. Utredningen har övervägt, att beträffande varu- och maskinförsäkringen föreslå införandet av motsvarande undantag från vissa villkor i avtalet, som i nu förevarande paragraf gjorts i fråga om löseegendomsförsäkringen. Med hänsyn till att brandförsäkring å varor och maskiner endast i ett jämförelsevis ringa antal fall torde meddelas av bolag, som tillämpa dylika villkor, har utredningen emellertid ej ansett någon ändring av 17 § av behovet påkallad.

Någon definition å personlig lösegenom finnes varken i lagen om försäkringsavtal eller i de allmänna försäkringsvillkoren för brandförsäkring. Det torde näppeligen vara möjligt att uppställa en tillfredsställande och allmängiltig sådan definition. I art. 3 första stycket av ovan nämnda villkor har emellertid intagits en exemplifierande uppräkningslista av föremål, som icke äro att hänföra till personlig lösegenom. Enligt denna artikel omfattar försäkring å personlig lösegenom ej varor anskaffade för försäljning, ej heller butiksinventarier, lantbruksredskap, bilar, motorcyklar, lustjakter, motorbåtar eller dylikt.

27 §.

Såsom i den allmänna motiveringen anförts skall skaderegleringen inom löseendomskollektivet i regel ske efter krigets slut, då skadegörelsen kan överblickas. Emellertid kunna sådana skador uppkomma, att deras ersättande redan under kriget framstår såsom nödvändigt. För fall av här avsedd art innebär utredningens förslag, att krigsskadenämnden skall hava rätt att av medel, som statsmakterna för ändamålet må komma att ställa till förfogande, utbetala ersättning redan under kriget. Såsom exempel, då ur det allmännas synpunkt ersättning synes böra utgå under kriget, kan nämnas ersättning för skada å vissa för samfärdseln oundgängliga motorfordon eller för folkförsörjningen i övrigt nödvändig egendom. De fall, då ersättning sålunda bör utgivas redan under kriget, kunna givetvis ej angivas på förhand, utan utredningen har — i likhet med vad som enligt lagen om krigsskadeersättning redan gäller inom fastighetskollektivet — föreslagit, att frågor av denna art lämnas till krigsskadenämndens avgörande. Den ersättning, som sålunda utgives före den allmänna skaderegleringen, lärer — därest så kan ske utan åsidosättande av syftet med den tidigare utbetalningen — lämpligen böra utgöra mindre belopp än som motsvarar skadans fulla värde och återstoden utbetalas vid den allmänna skaderegleringen efter kriget, då skadegörelsens omfattning blivit känd och vetskap vunnits om eventuellt behöflig nedsättning av ersättningsbeloppen. Då enligt 32 § återbetalningsskyldighet ej skall ifrågakomma för belopp som uppburits utöver vad som skolat utgå enligt 28 §, torde ett sådant förfaringsätt vara ägnat att förhindra uppkomsten av olikhet i ersättningsavseende mellan de i förtid utbetalda ersättningarna och övriga ersättningar.

För att i görligaste mån åstadkomma likhet i ersättningshänseende, därest skaderegleringen skulle utsträckas under en längre tid, har utredningen föreslagit, att — i anslutning till vad som gäller beträffande krigsförsäkringen å fastigheter, varor och maskiner — ränta må åtnjutas å innestående ersättningsbelopp. Tidpunkten, från vilken räntan skall beräknas, har enligt förslaget, i likhet med vad som stadgats för ersättningar inom fastighetsförsäkringen, bestämts till sex månader från krigets slut.

28 §.

Beträffande denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen (sid. 45 ff.).

29 §.

I fråga om rätten till utfallande ersättningsbelopp skall enligt paragrafen vad i detta hänseende gäller enligt brand- eller sjöförsäkringsavtalet i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Paragrafen överensstämmer härutinnan med 17 §, som giver motsvarande regel för krigsförsäkringen å varor och maskiner.

30 §.

Utredningen har av praktiska skäl ansett det uteslutet, att som allmän regel fastslå att avgift för krigsförsäkrad egendom under alla omständigheter skall utgå i förhållande till det under kriget för egendomen gällande försäkringsbeloppet utan avseende å om egendomen under kriget omfattats av skilda försäkringsavtal. Såsom i den allmänna motiveringen framhållits kan nämligen egendom, som här avses, av mångahanda anledningar under kriget byta ägare och i följd därav komma att under den tid kriget pågår vara försäkrad enligt flera försäkringsavtal. Att utskilja den egendom, vilken sålunda under kriget varit försäkrad mot civilrisk genom olika avtal i måhända skilda bolag, skulle säkerligen stöta på oöverstigliga svårigheter, i all synnerhet som endast någon del eller enstaka föremål av den i ett försäkringsbrev avsedda egendomen kan hava kommit att omfattas av ett annat försäkringsavtal. Fördelningen de olika försäkringstagarna emellan av avgiften för sådan egendom vore även ett vanskligt spörsmål. Med hänsyn härtill har utredningen som huvudregel föreslagit, att envar, som under kriget eller del därav varit betalningspliktig för försäkringspremie för krigsförsäkrad egendom skall erlægga avgift i förhållande till det högsta under kriget för honom gällande försäkringsbeloppet. Genom en sådan regel kunna givetvis flera bliva avgiftsskyldiga för en och samma egendom. Är sådant fall för handen, kan emellertid krigsskadenämnden enligt stadgandet i 2 mom., när skäl därtill äro, meddela befrielse helt eller delvis från skyldighet att erlægga avgift. Det må framhållas, att någon rätt att erhålla dylik avgiftsbefrielse ej förefinnes. Såsom exempel på fall, där befrielse från avgift synes befogad, må nämnas att brandförsäkrade affärs- eller hotellinredningar i dess helhet under kriget övergå till ny ägare, vilken själv tager brandförsäkring å egendomen. Där emot torde exempelvis i det fall, att brandförsäkrad personlig lösegendom i anledning av ägarens frånfälle skingras och därigenom kommer att omfattas av ett eller flera nya brandförsäkringsavtal, avgiftsbefrielse näppeligen böra ifrågakomma.

Den i 3 mom. av förevarande paragraf upptagna bestämmelsen motsvarar stadgandet i 21 § andra stycket i den nu gällande lagen om krigsskadeersättning.

31 §.

Såsom av paragrafen framgår må tiden för avgiftsuppbörden inom vissa gränser bestämmas av krigsskadenämnden.

32 §.

I 27 § stadgas, att ersättning skall utbetalas efter kriget, krigsskadenämnden dock obetaget att, när skäl därtill äro, av medel som för ändamålet må komma att ställas till förfogande helt eller delvis utbetala ersättning tidigare. I de fall, då utbetalning sålunda skett före den allmänna skaderegleringen

Särskilt yttrande av herr Håstad.

Vid kommitténs överläggningar har jag helt anslutit mig till förslaget om en viss självrisk för försäkringstagarna, både därför att en dylik i utomordentlig grad måste underlätta skaderegleringsarbetet och därför att försäkringstagarna vid krigsförödelse rimligen böra taga en egen risk, när det gäller småskador. Med hänsyn till önskvärdheten av ett enkelt förfarande har jag i princip även anslutit mig till förslaget att självrisken beräknas i förhållande till försäkringsbeloppet. Däremot har jag vid kommitténs överläggningar påyrkat, att denna regel borde i lagtexten ha försetts med en modifierande tilläggsregel av innebörd att självrisken i sådana fall, då överförsäkring i väsentlig grad föreligger, måtte beräknas på försäkringsvärdet. Tilläggsregeln borde så avfattas, att principen om försäkringsbeloppet såsom grundval för beräkningen endast frånginges, då det vore uppenbart, med eller utan ingående värdering, att en avsevärd överförsäkring vore för handen.

Även om denna fråga för hela försäkringsplanen är av ringa betydelse, synes den mig såväl avtalsrättsligt som för enskilda försäkringstagare ej oväsentlig. Om en person överförsäkrar sin lösegendom — något som med hänsyn till civilpremiernas förhållandevis ringa storlek säkerligen ej sällan förekommer, såframt systemet med förvärdering ej praktiseras, och som kan vara legitimt med tanke både på prisförändringar och boets växande — leder detta vad den civila försäkringen beträffar till inga andra rättsverkningar än att han självpåtaget får erlægga en i förhållande till den påräkneliga skadeersättningen alltför hög premie. Enligt förslaget om krigsskadeförsäkringen tillkomma emellertid som rättsverkningar av överförsäkringen, först att självrisken utmätas högre och sedan — därest fråga är om personlig lösegendom — att ersättningen, i händelse nedsättning av denna måste göras, beräknas efter en högre skala än för den, vars lika stora försäkringsvärde täcker försäkringsbeloppet. Då emellertid verkningarna av nedsättningsregeln vid överförsäkring äro av förhållandevis vida mindre betydelse än verkningarna av självriskregeln, har jag — även om det mest konsekventa skulle ha varit att införa ett liknande stadgande rörande ersättningsreduktion — inskränkt mig till att för självriskens beräknande påyrka en modifierande hjälpregel. Behovet av denna synes mig uppenbart, därest det läget skulle inträda att kapitlet om krigsförsäkring å lösegendom trädde i tillämpning först under ett eventuellt krig utan möjlighet då för försäkringstagarna att justera sina försäkringsavtal nedåt med hänsyn till krigs-

försäkringen. Men även om tid härför skulle ges försäkringstagarna, bör staten i de flagranta fall, som här åsyftas, förfara efter skälighetens och billighetens regel, helst som kommittéförslaget i denna del eljest kan för-
 anleda att många måhända alldeles i onödan skynda att omförsäkra och
 sänka sina försäkringssummor.

Det kan visserligen invändas, att även en försäkringstagare med underför-
 säkring av väsentlig omfattning i konsekvens med tankegången här ovan
 borde få självriskens beräkning på försäkringsvärdet och ej på försäkrings-
 beloppet. Såväl tillämpningen av underförsäkringsregeln vid ersättnings-
 utmätande som införandet överhuvud taget av en viss självrisk göra det dock
 näppeligen möjligt att hävda att han relativt sett oskäligt gynnas.

P. M.

angående lagstiftningen i Finland, Danmark och Norge.

I *Finland* utfärdades den 12 mars 1940, alltså praktiskt taget samtidigt som fred slöts mellan Finland och Sovjetunionen, en lag om krigsskada å lös egendom. Lagen har emellertid aldrig trätt i tillämpning och på grund av frågans samband med spørsmålet om ersättande av egendomsförlusterna för personer från de i fredsslutet avträdna landområdena lärer beslut hava träffats, att så ej heller skall ske. Ersättningsfrågorna torde därför komma att lösas i annan ordning än som förutsatts i den nämnda lagen.

I *Danmark* föreligga enligt meddelande den 24 juni 1940 från departementschefen i handelsministeriet följande lagar avseende krigsförsäkring av lösegendom, nämligen:

1. Lov den 12 april 1940 om Krigsforsikring af Løsøre;
2. Lov den 30 maj 1940 om Krigsforsikring af Landbrugets Løsøre; samt
3. Lov den 30 maj 1940 om Krigsforsikring af privat Indbo.

Vid nämnda tidpunkt var vidare ett förslag till lag om krigsförsäkring av lustfartyg föremål för behandling av riksdagen.

För krigsförsäkring av fartyg och varor under sjötransport finnes dessutom motsvarigheter till den i Sverige genom statens krigsförsäkringsnämnd meddelade transportförsäkringen i »Krigsforsikringen for danske Skibe» och »Dansk Krigs-Søforsikring for Varer».

De ovan under punkt 1—3 nämnda lagarna och förslaget rörande lustfartyg omfatta tillsammans i stort sett all lös egendom utom fartyg i bruk och varor under sjötransport samt lös egendom, som tillhör kungliga slott och palats, militära anläggningar, flygplatser, statsjärnvägarna, museer och kyrkor, varjämte från försäkringen särskilt undantagits ädelstenar, pärlor, smycken, målningar och konstverk, som icke ingå i affärsverksamhet, samt penningar, värdepapper och dylikt. Försäkringen är obligatorisk och anknyter till förefintligheten av brandförsäkring, transportförsäkring eller kaskoförsäkring av motorfordon.

Den i varje särskild lag avsedda egendomen bildar ett försäkringskollektiv för sig. De olika kollektiven omfatta sålunda:

1. »Landbrugets Løsøre», omfattande personligt lösöre, växande gröda och skörd, gödsel, maskiner, redskap m. m.;
2. »privat Indbo», d. v. s. personligt lösöre, som ej ingår under punkt 1;
3. fartyg med lustfartygscertifikat, som äro upplagda eller förankrade eller för-töjda i dansk hamn, på dansk redd eller vid dansk kust; samt
4. annan lösegendom.

Det sistnämnda kollektivet, vari bland annat ingå varor, inventarier, motorfordon samt upplagda fartyg och fartyg under byggnad, torde vara det mest omfattande.

Försäkringsavgifterna äro maximerade till 3 % av försäkringssumman för »Landbrugets Løsøre» och »privat Indbo» samt till 5 % för lustfartyg och annan lösegendom. Avgifterna få uppbäras med högst $\frac{1}{2}$ % per halvår. Förslår ej den maximala avgiften till lämnandet av fulla ersättningar, reduceras dessa proportionellt.

För personligt lösöre har krigsförsäkringssumman maximerats till 50 000 kronor och för lustfartyg till 5,000 kronor.

Beträffande ersättningarna skola tillämpas följande självriskregler.

Inom gruppen »Landbrugets Lösöre» står försäkringstagaren självrisk intill 3 % av värdet av det personliga lösöret och intill 1½ % av försäkringsvärdet i övrigt. För »privat Indbo» är självrisk 3 % av försäkringsvärdet. Skador till värde understigande 50 kronor ersätts icke. Samma regler som för »privat Indbo» hava föreslagits i fråga om lustfartyg. Vad slutligen beträffar annan lösegendom har självrisk fastställts till 5 % av värdet av den skadade eller förstörda egendomen eller, om detta värde ej kan fastställas, till 5 % av försäkringsvärdet i dess helhet. För skador under 200 kronors värde utgår ingen ersättning.

Samtliga ersättningsbelopp förräntas efter 5 % från dagen för skadeanmälan.

I Norge har efter beslut av administrationsrådet anordnats dels »krigsforsikring for varelagre» och dels »krigsskadetrygd for løsøre». Då i Sverige frågan om varuförsäkring redan blivit löst genom lagen om krigsskadeersättning, torde här endast den övriga lösegendomsförsäkringen vara av intresse. Denna är obligatorisk och omfattar allt brandförsäkrat lösöre, vilket i stadgarna uppdelats på »personligt lösöre» och »yrkeslösöre». Ej brandförsäkrad egendom kan frivilligt försäkras mot krigsskada. Från försäkringen hava undantagits

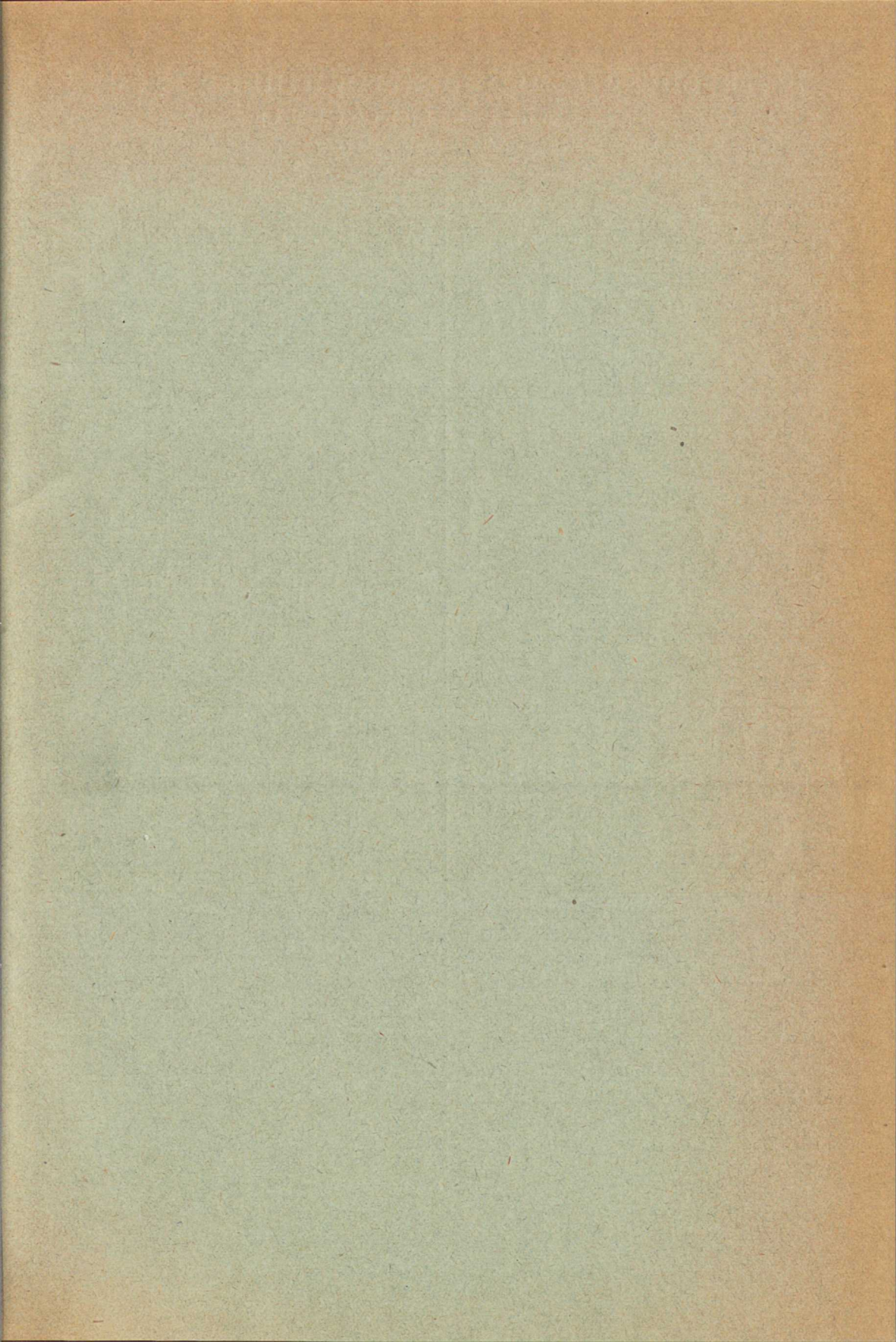
lösöre som helt eller till övervägande delen äges av staten eller av någon statsinstitution;

egendom som är eller på grund av sin art kan bli krigsförsäkrad i annan ordning;

transportmedel, såsom motorfordon, båtar m. m.; samt penningar, värdepapper och andra handlingar.

Beträffande ersättningarna gäller, att försäkringstagaren skall stå självrisk intill 2 % av försäkringssumman, dock högst 200 kronor, och att skador till lägre värde än 50 kronor ej ersätts. Skada å »yrkeslösöre» ersättes i övrigt i stort sett efter sedvanliga försäkringsprinciper under det att för »personligt lösöre» vissa specialregler införts, innebärande att hänsyn endast toges till viss del av skadans värde i den mån detta överstiger 2,000 kronor. Mellan 2,000 och 5,000 kronor medräknas sålunda skadevärdet endast till 90 %, mellan 5,000 och 10,000 kronor till 75 %, mellan 10,000 och 20,000 kronor till 60 % och i vad det överstiger sistnämnda belopp till 50 %.

Närmare regler rörande avgiftsbetalningen hava ej meddelats i de utfärdade föreskrifterna utan överlätits åt »krigsskadetrygdens» styrelse att utfärda. Bestämmelserna förutsätta att ersättning alltid skall utgå till fullo enligt de ovan antydda reglerna. Föreskrifter i syfte att maximera avgiftsskyldigheten saknas.

Statens offentliga utredningar 1940

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 kap. strafflagen m. m. jämte därmed sammanhängande författningar. [8]

Betänkande med förslag rörande offentliga rättshjälpsanstalter. [11]

Statistisk utredning angående förvaltningskostnader m. m. i konkurser. [13]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Promemoria med förslag till vissa åtgärder mot missbruk av tryckfriheten. [5]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande med utredning och förslag ang. inrättande av fritidsreservat för städernas och de tätbebyggda samhällenas befolkning. [12]

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Betänkande med förslag till kungörelse ang. kontroll å handeln med ost samt viss lagstiftning ang. korvvaror. [9]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Betänkande ang. uppgörelse mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad rörande vissa markfrågor m. m. i Stockholm. [6]

Efterfrågan på jordbruksprodukter och dess känslighet för pris- och lukostförändringar. [16]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till åtgärder för befordrande av produktionen å enskilda skogar i vissa delar av Norrland. [3]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Betänkande och förslag ang. förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 1. [14]

Betänkande med förslag rörande skärgårdarnas behov av förbättrade kommunikationer. Del 2. [15]

Betänkande med förslag till ändrad lagstiftning ang. s. k. rattfylleri. [17]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Betänkande med förslag till lag om krigsskadeersättning. [4]

Betänkande med förslag till lag med vissa bestämmelser om livförsäkring vid krig m. m. [7]

Betänkande med förslag ang. krigsförsäkring av viss lösegendom. [18]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Betänkande och förslag ang. reglering av församlingsindelningen i Stockholm och revision av den för huvudstaden gällande lagen om församlingsstyrelse. [1]
Svensk namnbok 1940. [10]

Försvarsväsen.

Betänkande ang. omorganisation av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse m. m. [2]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.